

An abstract painting featuring a series of stylized, overlapping human figures. The figures are composed of simple geometric shapes like circles and rectangles, filled with various colors such as grey, yellow, red, and blue. The background is a complex composition of large, solid-colored blocks in shades of blue, yellow, red, and green. In the upper left corner, there is a large orange circle. The overall style is reminiscent of mid-20th-century abstract art.

5 Ο Συνήγορος του Πολίτη
φορέας προώθησης της αρχής
της ίσης μεταχείρισης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εκτιμήσεις, οι διαπιστώσεις και τα προβλήματα που είχαν αναδειχθεί και καταγραφεί στις ετήσιες εκθέσεις της Αρχής τα δύο προηγούμενα έτη εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων παραμένουν κατά βάση επίκαιρα. Ο μικρός σχετικά αριθμός των αναφορών που αφορούν στο πεδίο των διακρίσεων και οι οποίες υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, η περιορισμένη δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η μειωμένη ενεργοποίηση των εκ του νόμου εμπλεκόμενων θεσμικών φορέων, όπως του ΣΕΠΕ, συνεχίζουν να προβληματίζουν την Αρχή σχετικά με την αξιοποίηση των προκλήσεων που θέτει η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

1.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Κατά το 2007 υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη μεγαλύτερος αριθμός αναφορών σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η συχνότητα υποβολής αναφορών που εντάσσονται στο πεδίο των διακρίσεων παραμένει πάντως μικρή και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί αξιόπιστο δείκτη των φαινομένων της δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης ατόμων ή ομάδων στη χώρα μας. Όπως είχε επισημανθεί και στην έκθεση του 2006, η απουσία αναφορών με αντικείμενο τις διακρίσεις, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με ευαίσθητες πτυχές, όπως τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις ή τη σεξουαλική παρενόχληση, δεν μπορεί να εκληφθεί ως τεκμήριο απουσίας διακρίσεων. Αντίθετα, υποδηλώνει τη συστολή των θυμάτων της διακριτικής μεταχείρισης να εκθέσουν την προσωπική ή την κοινωνική τους ζωή και να προσφύγουν στους εκ του νόμου αρμόδιους θεσμικούς φορείς για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ενδεικτικό στοιχείο της τάσης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι, όπως καταδεικνύεται στη συνέχεια, οι περισσότερες αναφορές αφορούν σε διακρίσεις για λόγους ηλικίας ή φύλου και σε σχέση αφενός με την ισότητα ως προς τις παροχές και αφετέρου με τους όρους και τις συνθήκες της απασχόλησης. Πρόκειται δηλαδή για περιπτώσεις στις οποίες η δημοσιοποίηση της διακριτικής μεταχείρισης δεν έχει κοινωνικό κόστος για τους καταγγέλλοντες.

Η προβληματική επικοινωνία που έχουν με τους θεσμικούς φορείς όσοι πλήττονται από πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης θα μπορούσε να ισοσταθμιστεί με τη δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και την ενίσχυση της συμμετοχής της σε δράσεις που θα είχαν στόχο την ενημέρωση ή την υποστήριξη των θυμάτων των διακρίσεων.

Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι βούληση του κοινοτικού νομοθέτη υπήρξε η ενίσχυση του ρόλου των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, εντάσσοντάς τους στο σύστημα πρόσβασης στους διοικητικούς και τους δικαστικούς μηχανισμούς, έστω και με προϋποθέσεις. Η συμβολή αυτών των κοινωνικών μορφωμάτων στην εμπέδωση και την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μπορεί να αποβεί καθοριστική, ιδίως στην αντιμετώπιση και την εξάλειψη δυσμενών διακριτικών μεταχειρίσεων δομικού χαρακτήρα, τις οποίες

υφίστανται ευάλωτες ομάδες (π.χ. οι Ρομά). Δεν μπορεί λοιπόν να μην γεννά σοβαρό προβληματισμό το γεγονός ότι οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών δεν δραστηριοποιούνται επαρκώς προς την εν λόγω κατεύθυνση και να μην ανακύπτει επιτακτικά η ανάγκη να αναζητηθούν τρόποι ώστε αυτοί να κινητοποιηθούν. Ήδη, ο Συνήγορος του Πολίτη, από το προηγούμενο έτος, προέβη στον σχεδιασμό και την ενεργοποίηση ενός ανοικτού πιλοτικού δικτύου επικοινωνίας με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας και της στήριξης των Ρομά. Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπούσε ακριβώς να τονώσει τη μεσολάβηση των φορέων της κοινωνίας των πολιτών μεταξύ της στοχευμένης ειδικής πληθυσμιακής ομάδας και του Συνηγόρου του Πολίτη, να διαδώσει κρίσιμες πληροφορίες σχετικές με ζητήματα θεσμικών δυνατοτήτων και τεχνογνωσίας και να αντληθούν πληροφορίες αναφορικά με ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες· κυρίως όμως στόχευε να συντονίσει τη δράση των φορέων που συμμετείχαν, με πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη.

Ειδικά, όσον αφορά στην εφαρμογή του Ν. 3488/2006 για την ισότητα των φύλων, από τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών διαφάνηκε ότι κρίσιμο ζητούμενο αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να αποδειχθεί ότι συντρέχει σεξουαλική παρενόχληση. Καταδείχθηκε επίσης η αναγκαιότητα να προσκομίζονται επαρκή αποδεικτικά ερείσματα, ώστε ο Συνήγορος του Πολίτη και η Επιθεώρηση Εργασίας να μπορούν να ασκήσουν τον διαμεσολαβητικό τους ρόλο. Γενικά, θα λέγαμε ότι στο πεδίο των καταγγελιών για σεξουαλική παρενόχληση υπάρχει σοβαρός κίνδυνος παρανόησης της οικείας διάταξης του Ν. 3488/2006, καθώς σε ορισμένους από τους πολίτες που αποτάθηκαν στην Αρχή είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι αρκεί η απλή αναφορά σε καταγγελίες, προκειμένου να αξιοποιηθεί η θεσμική δυνατότητα για ανακατανομή του βάρους της απόδειξης στον εναγόμενο, δυνάμει της οποίας καλείται εκείνος να αποδείξει ότι δεν ευσταθούν οι καταγγελίες που τον αφορούν. Προφανώς όμως, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα όσα καταγγέλλονται δεν θεμελιώνονται με στοιχεία ικανά να επιτρέψουν την πιθανολόγησή τους, η σχετική διάταξη είναι αδύνατον να εφαρμοστεί.

Οι εμπειρίες που έχει αποκομίσει ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του Ν. 3488/2006 κατέδειξαν ότι αρκετές από τις διατάξεις του νόμου αφήνουν αναπάντητα κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο ενεργοποίησής τους. Παρά τις σχετικές δυσκολίες όμως, οι φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του νόμου καλούνται να αξιοποιήσουν κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τις θεσμικές δυνατότητες που αυτός παρέχει.

Επίσης, προκειμένου να ενεργοποιηθεί επαρκώς και να αποβεί αποτελεσματική η σύνθετη θεσμική συνεργασία μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, απαιτείται οι νέες ρυθμίσεις να αφομοιωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό από τους επιθεωρητές και όλους τους εμπλεκόμενους, και όλοι οι επιθεωρητές εργασίας να μάθουν κατ' ουσίαν τις νέες αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί. Το ΣΕΠΕ –δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 17 του Ν. 3488/2006 σχετικά με τη νέα αποδεικτική διαδικασία– καλείται να επανεξετάσει την προηγούμενή του πρακτική, κατά την οποία δεν λαμβάνονταν υπόψη μαρτυρικές καταθέσεις και αποδεικτικά στοιχεία, αλλά και να αποδεχθεί εμπράκτως το γεγονός ότι η γενική του αρμοδιότητα έχει πλέον, δυνάμει των νέων διατάξεων, επεκταθεί σε σημαντικό βαθμό πέραν του εσωτερικού στη σχέση εξαρτημένης εργασίας πεδίου. Συγκεκριμένα, η ηγεσία του ΣΕΠΕ πρέπει να αντιμετωπίσει την εύλογη διστακτικότητα που συχνά επιδεικνύουν οι επιθεωρητές εργασίας για τη διεξαγωγή

καινοφανών αποδεικτικών διαδικασιών, στις οποίες καλούνται να προβούν χωρίς να υπάρχουν οι αναγκαίες εγκύκλιες οδηγίες.

Στη συνέχεια, σημαντική στήριξη στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης, και μάλιστα στο έργο του Συνηγόρου του Πολίτη ως αρμόδιου φορέα, έχει προσφέρει η έως σήμερα στάση της ΕΕΔΑ. Τη στήριξη της την έχει εκδηλώσει με τις επανειλημμένες αποφάσεις και οδηγίες της σχετικά με την ενσωμάτωση των οικείων κοινοτικών Οδηγιών και την εφαρμογή τους στην ελληνική έννομη τάξη, καθώς και με τη συνεργασία της σε μια σειρά από γενικότερα ζητήματα ίσης μεταχείρισης, ιδίως δε όσον αφορά στην κοινωνική ένταξη των πληθυσμιακών ομάδων των Ρομά [βλ. παρακάτω, ενότητα 3.1].

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι κατά το προηγούμενο έτος αντικείμενο τροπολογίας αποτέλεσε η έννοια της παρενόχλησης, όπως αυτή ορίζεται στην παράγρ. 2 του άρθρου 2 του Ν. 3304/2005. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 7 του Ν. 3625/2007 για την «Κύρωση, εφαρμογή του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία και άλλες διατάξεις» επιχειρείται η οριοθέτηση της έννοιας με σαφέστερο τρόπο, καθώς απαλείφεται ως κριτήριο εξειδίκευσής της η ρήτρα των χρηστών και συναλλακτικών ηθών. Με τη νέα νομοθετική ρύθμιση ακολουθούνται οι κοινοτικές κατευθύνσεις, όπως αυτές αποτυπώνονται στις σχετικές Οδηγίες, και εισάγεται ορισμός ταυτόσημος με εκείνον του άρθρου 3, παράγρ. γ του Ν. 3488/2006 για την ισότητα των φύλων.

Στη συνέχεια, στις επί μέρους θεματικές, καταγράφονται οι περιπτώσεις που αποτέλεσαν αντικείμενο διερεύνησης εκ μέρους του Συνηγόρου του Πολίτη, ανάλογα με το είδος της δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης.

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Κατά το 2007, ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε 80 αναφορές πολιτών που διαμαρτύρονταν για διακριτική μεταχείριση την οποία υπέστησαν κατά παράβαση του Ν. 3304/2005, αριθμός σημαντικά αυξημένος σε σχέση με εκείνον του 2006, όχι όμως ακόμη πραγματικά μεγάλος. Από τις αναφορές, 25 αφορούσαν σε διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου, οι οποίες εξετάστηκαν υπό το πρίσμα του Ν. 3488/2006. Αυτές οι υποθέσεις –αν εξαιρέσει κανείς όσες κρίθηκαν ήδη από τον Συνήγορο του Πολίτη ως αβάσιμες (5)– εξακολουθούν, στο μεγαλύτερο μέρος τους, να διερευνώνται, καθώς εκκρεμεί η τελική θέση της διοίκησης. Η δε έκβαση των υποθέσεων που αρχειοθετήθηκαν μετά τη διερεύνησή τους από τον Συνήγορο του Πολίτη ήταν κατ' αρχήν θετική για τον πολίτη στις 13 από τις 15 περιπτώσεις. Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται παραστατικά οι υποθέσεις οι οποίες διερευνήθηκαν, ταξινομημένες με βάση τον επικαλούμενο λόγο διάκρισης και την έκβασή τους:

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ 2007 ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ	Σύνολο αναφορών για διακρίσεις Ν. 3304/2005	Σύνολο νέων αναφορών (που υποβλήθηκαν το 2007)	Διακρίσεις σε εργασία, απασχόληση	Διακρίσεις σε επαγγελματικό, κατάρτιση, επιμόρφωση, πρακτική	Διακρίσεις στην εκπαίδευση	Διακρίσεις στη συμμετοχή σε οργάνωση εργαζομένων ή εργοδοτών	Διακρίσεις σε κοινωνική προστασία, ασφάλιση, περιθαλψη	Διακρίσεις σε κοινωνικές παροχές, πρόνοια	Διακρίσεις σε διάθεση αγαθών, υπηρεσιών, στέγαση
Διακρίσεις λόγω φυλετικής-εθνοτικής καταγωγής	41	9	3		4				34
Διακρίσεις λόγω αναπηρίας – εύλογες προσαρμογές	1		1						
Διακρίσεις λόγω ηλικίας	13	9	13						
Διακρίσεις λόγω φύλου	24	21	24						
Σεξουαλική παρενόχληση	1	1	1						
ΣΥΝΟΛΟ	80	40	42	0	4	0	0	0	34

ΕΚΒΑΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ – 2007	Σύνολο αναφορών για διακρίσεις Ν. 3304/2005	Διαπιστώθηκε διάκριση	Δεν διαπιστώθηκε διάκριση	Συμμόρφωση, επίλυση	Μη συμμόρφωση	Εκκρεμείς υποθέσεις, συστάσεις, προτάσεις της Αρχής	Παραπομπή σε πειθαρχικό έλεγχο	Παραπομπή στον εισαγγελέα	Επιγενόμενη αναρμοδιότητα
Διακρίσεις λόγω φυλετικής-εθνοτικής καταγωγής	41	6	5	4	2	30			0
Διακρίσεις λόγω αναπηρίας – εύλογες προσαρμογές	1					1			
Διακρίσεις λόγω ηλικίας	13	3		3		10			
Διακρίσεις λόγω φύλου	24	6		6		18			
Σεξουαλική παρενόχληση	1					1			
ΣΥΝΟΛΟ	80	15	5	13	2	60	0	0	0

2.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

2.1.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

Αλλογενής Ελληνίδα από πολιτογράφηση – Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού

Ελληνίδα που απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση υπέβαλε αίτηση για πρόσληψη στο ωρομίσθιο διδακτικό προσωπικό της Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών. Η αίτησή της απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι δεν είχε την ελληνική ιθαγένεια από γέννηση, αναγκαία προϋπόθεση σύμφωνα με την προκήρυξη. Ο Συνήγορος του Πολίτη, απευθυνόμενος στην εμπλεκόμενη υπηρεσία, επισήμανε ότι η προϋπόθεση αυτή φαίνεται προβληματική, τόσο λόγω της συνταγματικής αρχής της ισότητας των ελλήνων πολιτών (άρθρο 4, παράγρ. 1 του Συντάγματος) όσο και, ειδικότερα, των ρυθμίσεων του Ν. 3304/2005 [Ετήσια έκθεση 2006, σ. 228–229]. Έπειτα από την παρέμβαση του Συνήγορου του Πολίτη, η Διεύθυνση Εκπαίδευσης του Γενικού Επιτελείου Στρατού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας επισήμανε σε απαντητικό έγγραφό της ότι προτίθεται να εξετάσει το ζήτημα, αφού λάβει υπόψη της τόσο τις απόψεις της Αρχής όσο και τον Ν. 3304/2005, προκειμένου να γίνουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις στην προκήρυξη της Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών του 2007–2008 (υπόθεση 7599/2006).

2.1.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αλλοδαποί ελληνικής καταγωγής – Ειδικό καθεστώς εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Κατά το 2006 ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορές κύπριων πολιτών και άλλων προσώπων ελληνικής καταγωγής με ιθαγένεια κράτους-μέλους της ΕΕ, υποψηφίων για εισαγωγή στα ελληνικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά με την άρνηση των ελληνικών εκπαιδευτικών αρχών να εντάξουν τους υποψηφίους της συγκεκριμένης κατηγορίας –δηλαδή τους κοινοτικούς αλλοδαπούς ελληνικής καταγωγής– στην κατηγορία των κοινοτικών αλλοδαπών, για την οποία προβλέπεται ορισμένο ποσοστό εισαγωγής [*Έτησια έκθεση 2006*, σ. 230]. Έρεισμα της άρνησης αποτέλεσαν οι διατάξεις του εδαφίου α΄ της παραγρ. 3 του άρθρου 13 του Ν. 3404/2005 και οι κατ' εφαρμογήν αυτών διατάξεις της με αρ. Φ151/17104/Β6/17.2.2006 ΥΑ (ΦΕΚ 259/1.3.2006 Β΄), σύμφωνα με τις οποίες οι πολίτες κρατών-μελών της ΕΕ με ελληνική καταγωγή εξαιρούνται από την κατηγορία των λοιπών πολιτών της ΕΕ και υπάγονται αποκλειστικά στην κατηγορία των ομογενών.

Αποτέλεσμα του συνόλου των ενεργειών του Συνηγόρου του Πολίτη ήταν η έκδοση της με αρ. Φ151/20049/Β6/2007 ΥΑ. Σύμφωνα με όσα ορίζονται στην υπουργική απόφαση, τα ποσοστά επιλογής της ειδικής κατηγορίας 3 του άρθρου 1 («έλληνες απόφοιτοι ξένων λυκείων αντιστοίχων σχολείων που λειτουργούν στο εξωτερικό») διαφοροποιούνται ως εξής:

- 1,5% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι ξένων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία λειτουργούν στο εξωτερικό (με πρόγραμμα σπουδών χώρας μέλους της ΕΕ)
- 1,5% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι κυπριακών λυκείων τα οποία λειτουργούν στην Κύπρο (με πρόγραμμα σπουδών της Κυπριακής Δημοκρατίας)
- 1% για τους υποψηφίους που είναι απόφοιτοι ξένων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία λειτουργούν στο εξωτερικό (με πρόγραμμα σπουδών χώρας μη μέλους της ΕΕ).

Τα κριτήρια διαφοροποίησης των ποσοστών επιλογής της ειδικής κατηγορίας των Ελλήνων του εξωτερικού φαίνονται κατ' αρχήν να κινούνται προς την κατεύθυνση των επισημάνσεων του Συνηγόρου του Πολίτη και σε γενικές γραμμές κρίνονται εύλογα και λειτουργικά, όπως προκύπτει από την ολοκλήρωση, πλέον, των Πανελληνίων Εξετάσεων 2007. Σε κάθε περίπτωση, η αποτελεσματικότητα και η ευστοχία τους αναμένεται να κριθούν συνολικά στο μέλλον (υποθέσεις 16371/2005, 4539/2006, 5314/2006, 9444/2006).

2.1.3 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΣΤΕΓΗ

Αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες – Φόρος μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας

Κατά τα προηγούμενα έτη ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε αναφορές αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα σχετικά με την άρνηση των ΔΟΥ να τους απαλλάξουν από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας.

Παρά το γεγονός ότι η Αρχή επισήμανε το βάσιμο των σχετικών παραπόνων, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών παρέμειναν αμετακίνητες στην αρνητική τους στάση, επικαλούμενες σχετική διάταξη της με αρ. 1080792/1428/0013/ΠΟΛ.1162/10.7.1989 ΥΑ, βάσει της οποίας η απαλλογή επιφυλάσσεται μόνο σε έλληνες πολίτες και πολίτες της ΕΕ που κατοικούν στην Ελλάδα και σε κάποιες κατηγορίες ομογενών. Η συγκεκριμένη διάταξη ωστόσο, εκτός του ότι ήδη έχει κριθεί από τη νομολογία ως κείμενη εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης του Ν. 1078/1980, δεν εναρμονίζεται με την ιδιαίτερη υποχρέωση μέριμνας που υπέχει η χώρα μας έναντι των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων, δυνάμει των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης, που κατισχύουν κάθε άλλης διάταξης.

Στη συνέχεια, για το ζήτημα αυτό ακολούθησε πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη, που διαβιβάστηκε στον Υπουργό Οικονομίας. Με αυτό επισημαίνεται, εκτός των άλλων, ότι, αν γινόταν δεκτή η θέση του υπουργείου, η εφαρμογή του μέτρου της απαλλαγής από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας –εκτός από την κατηγορία των ελληνικών πολιτών– και στην κατηγορία των ελλήνων το γένος αλλοδαπών (ομογενών), θα αντέβαινε στις ρυθμίσεις του Ν. 3304/2005 για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης. Καθώς το ζήτημα της στέγης περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής του παραπάνω νόμου (άρθρο 4, παράγρ. 1, εδάφιο η´) και στον βαθμό που η επίμαχη υπουργική απόφαση χορηγεί τη σχετική απαλλαγή και «σε ομογενείς από την Τουρκία, τη Βόρεια Ήπειρο, την Κύπρο και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης που κατοικούν στην Ελλάδα», δηλαδή σε ελληνικής καταγωγής μη έλληνες πολίτες, η ρύθμιση αυτή εισάγει ανεπίτρεπτη διάκριση, όχι λόγω ιθαγένειας αλλά λόγω εθνικής καταγωγής (υποθέσεις 11575/2004, 8976/2005).

2.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

2.2.1 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΣΤΕΓΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Η διερεύνηση προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού της ιδιαίτερης φυλετικής ομάδας των Ρομά, με άξονα το πρόβλημα της εγκατάστασής τους και με προεκτάσεις στη χρήση κοινωνικών υπηρεσιών και τη δημοτολογική τους τακτοποίηση, καθώς και οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την αντιμετώπισή τους συνιστούν ιδιαίτερη σύνθετη στρατηγική δράση που παρουσιάζεται στην ενότητα 3.1 του παρόντος κεφαλαίου.

2.3 Η ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η γενική ρήτρα εξαιρέσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας από το ρυθμιστικό πεδίο του Ν. 3304/2005 φαίνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εκτεταμένες διακρίσεις εις βάρος αλλοδαπών για λόγους φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθαν σχετικές αναφορές, οι οποίες δεν εμπίπτουν μεν στο προστατευτικό πεδίο των διατάξεων του νόμου για τις διακρίσεις, λόγω ιθαγένειας, ωστόσο από τη διερεύνησή τους ανακύπτει προβληματισμός σχετικά με ενδεχόμενη υποκρυπτόμενη δυσμενή διακριτική μεταχείριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής. Χαρακτηριστικά παρατίθενται οι ακόλουθες υποθέσεις.

Αλλοδαποί – Συμβάσεις αορίστου χρόνου

Κατά το 2006, αλλοδαποί υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι απασχολούνταν σε μουσικά σύνολα με συμβάσεις έργου ή ορισμένου χρόνου προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενοι για την άρνηση των φορέων της απασχόλησής τους (ΝΠΔΔ, ΟΤΑ και την ΕΡΤ ΑΕ) να τους κατατάξουν σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, με την αιτιολογία ότι προβλέπεται από τον νόμο ως τυπικό προσόν για την κατάληψη των θέσεων η κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας ή της ιθαγένειας κράτους-μέλους της ΕΕ. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι εν προκειμένω δεν διαπιστώθηκε παραβίαση του Ν. 3304/2005, δεδομένης της υφιστάμενης γενικής ρήτρας εξαιρέσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Κατά το προηγούμενο έτος ωστόσο, έπειτα από σχετικές δικαστικές προσφυγές ορισμένων εκ των ενδιαφερόμενων μουσικών, εκδόθηκαν τελεσίδικες θετικές για την περίπτωση τους αποφάσεις, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι συμβάσεις των ενδιαφερομένων έχουν χαρακτήρα ενιαίας σύμβασης αορίστου χρόνου. Παράλληλα, το δικαστήριο προέβη σε παρεμπόδιση κρίση, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω αλλοδαποί, ανεξαρ-

τήτως της ιθαγένειάς τους, μπορούν να απασχοληθούν στις προαναφερθείσες οργανικές θέσεις του δημόσιου τομέα (δηλαδή σε μουσικά σύνολα), επειδή οι θέσεις αυτές δεν συνδέονται με άσκηση δημόσιας εξουσίας, κατ' αναλογία προς τα ισχύοντα για τους πολίτες της ΕΕ. Οι ενδιαφερόμενοι απευθύνθηκαν εκ νέου στον Συνήγορο του Πολίτη, θέτοντας ζήτημα καθυστέρησης συμμόρφωσης της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις. Η Αρχή επισήμανε στα αρμόδια διοικητικά όργανα ότι, εφόσον οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις είναι τελεσίδικες και ευθέως εκτελεστές, εκείνα οφείλουν να προβούν σε όλες τις νόμιμες ενέργειες προς την κατεύθυνση της προσήκουσας εφαρμογής τους, ανεξαρτήτως των ενδεχόμενων διαφωνιών τους ως προς το νομικά βάσιμο των σχετικών αποφάσεων, θέμα το οποίο έχει ήδη τεθεί προς εξέταση ενώπιον του Αρείου Πάγου. Προς το παρόν, αναμένεται ανταπόκριση της διοίκησης (υποθέσεις 6892/2006, 8516/2006).

Παιδιά αλλοδαπών – Δημοτολόγια

Δύο ΜΚΟ γυναικών υπέβαλαν αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενες για την αδυναμία να χορηγηθεί πιστοποιητικό γεννήσεως σε παιδιά μεταναστών γεννημένα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, διαμαρτυρήθηκαν ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν εκδίδουν πιστοποιητικό γεννήσεως για τα παιδιά αλλοδαπών πολιτών που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, παρά μόνο ληξιαρχική πράξη γεννήσεως. Η πρακτική αυτή δημιουργεί δυσκολίες στην εγγραφή των παιδιών σε παιδικούς σταθμούς και σε σχολεία, καθώς και σε μια σειρά διοικητικών διαδικασιών στις οποίες εμπλέκονται έως την ενηλικίωσή τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε την υπόθεση υπό το πρίσμα της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων και της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης, και διαπίστωσε ότι η άρνηση να χορηγηθεί πιστοποιητικό γεννήσεως στα παιδιά αλλοδαπής υπηκοότητας που γεννήθηκαν και κατοικούν στην Ελλάδα δεν συνιστά κατ' αρχήν διάκριση σύμφωνα με το πνεύμα του Ν. 3304/2005. Πιο αναλυτικά, αυτή η πρακτική είναι σύμφωνη, καθώς απορρέει από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, μόνιμοι κάτοικοι που εγγράφονται στα δημοτολόγια δήμων και κοινοτήτων μπορούν να είναι μόνον οι έλληνες πολίτες, και η συγκεκριμένη διαφοροποίηση για λόγους ιθαγένειας εμπίπτει στην εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που προβλέπεται από το άρθρο 4.2 του Ν. 3304/2005.

Ωστόσο, αυτή η τυπικά θεμιτή διαφοροποίηση και η μη εγγραφή των αλλοδαπών κατοίκων στα δημοτικά δημοτολόγια γεννά ορισμένα ουσιαστικά προβλήματα στην ομαλή συμβίωση των αλλοδαπών κατοίκων της χώρας, τόσο στα παιδιά όσο και στους ενήλικες. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε πόρισμα και πρότεινε τα εξής βραχυπρόθεσμα μέτρα:

Πρώτον, την έκδοση εγκυκλίου από το Υπουργείο Εσωτερικών με την οποία να διευκρινίζεται ότι, προκειμένου περί αλλοδαπών ανηλίκων, η ληξιαρχική πράξη γεννήσεως γίνεται δεκτή από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες ως έγγραφο ισοδύναμο προς το πιστοποιητικό γεννήσεως, τουλάχιστον για τις διαδικασίες που εμπíπτουν στην άσκηση και την απολαβή των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως αυτά ορίζονται από την ομώνυμη διεθνή σύμβαση.

Δεύτερον, τη δημιουργία ειδικού δημοτικού μητρώου αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων, η εγγραφή στο οποίο να εξομοιώνεται με την εγγραφή σε δημοτολόγιο, εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις των δικαιωμάτων που συνδέονται με την απόκτηση της ελληνικής ή της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Μακροπρόθεσμα, ο νομοθέτης, στο πλαίσιο της υλοποίησης ευρωπαϊκής Οδηγίας για το καθεστώς «μακράς διαμονής», θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο τροποποίησης του Κώδικα Δήμων, ώστε το «δημοτικό μητρώο αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων» να ενσωματωθεί στα δημοτολόγια.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ενθάρρυνε τη διοίκηση να προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή μετανάστευσαν ανήλικοι και ενηλικιώνονται σε αυτή, περνώντας από τις βαθμίδες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (υπόθεση 2298/2006).

2.4 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

2.4.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑμεΑ – Πρόσβαση στον χώρο εργασίας

Πολίτης με αναπηρία διαμαρτυρήθηκε για την αδυναμία πρόσβασής του στον χώρο της εργασίας του λόγω έλλειψης κατάλληλης κτιριακής υποδομής (έλλειψη ράμπας και ανεγκυστήρα). Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 236), ανέκυψε θέμα ερμηνείας του άρθρου 28 του Ν. 2831/2000, δηλαδή αν μεταξύ των χώρων στους οποίους επιβάλλονται οι ειδικές κτιριακές ρυθμίσεις για τα ΑμεΑ περιλαμβάνονται και τα βιομηχανικά κτίρια ή οι αποθήκες.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, θεωρώντας ότι ο νομοθέτης οφείλει να ενσωματώσει τις απαραίτητες ρυθμίσεις στον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό, απύθυνε πρόταση τόσο προς το ΥΠΕΧΩΔΕ όσο και προς το ΥΠΕΣΔΔΑ με την οποία ζήτησε τη διεύρυνση των προβλεπόμενων χώρων στους οποίους επιβάλλονται οι ειδικές κτιριακές ρυθμίσεις για τα ΑμεΑ, ώστε να περιλαμβάνονται όλες οι χρήσεις. Η πρόταση της Αρχής βασίζεται αφενός στο Σύνταγμα (άρθρο 21, παράγρ. 6), που ορίζει ως δικαίωμα των ΑμεΑ να απολαύουν μέτρα που εξασφαλίζουν την επαγγελματική τους ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική και την οικονομική ζωή της χώρας, και αφετέρου στο άρθρο 10 του Ν. 3304/2005. Από τη διάταξη αυτή πηγάζει η υποχρέωση του εργοδότη να λάβει όλα τα ενδεδειγμένα κατά περίπτωση μέτρα προκειμένου τα ΑμεΑ να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, εξαλείφοντας κάθε πρόσκομμα στην προσπέλαση και εξασφαλίζοντας ελευθερία κίνησης. Το ΥΠΕΧΩΔΕ απάντησε ότι μελετά τις προτάσεις της Αρχής (υπόθεση 1955/2006).

2.5 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

2.5.1 ΕΡΓΑΣΙΑ

Υπέρβαση ορίου ηλικίας – Εγγραφή σε δικηγορικό σύλλογο

Ασκούμενος δικηγόρος προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενος για την απόρριψη του αιτήματος εγγραφής του στα βιβλία ασκουμένων του Δικηγορικού Συλλόγου Ξάνθης, λόγω υπέρβασης του νόμιμου ορίου ηλικίας κατ' εφαρμογήν της διάταξης του άρθρου 4 του ΝΔ 3026/1954 («περί του Κώδικος των Δικηγόρων», ΦΕΚ 235 Α'). Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε προς τον δικηγορικό σύλλογο ότι μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 3304/2005 (ενσωμάτωση Οδηγιών 2004/43/ΕΚ και 2004/78/ΕΚ) η προαναφερθείσα διάταξη θεωρείται ότι έχει αυτοδικαίως καταργηθεί (άρθρο 26 του Ν. 3304/2005), στο μέτρο που το όριο ηλικίας που έχει τεθεί δεν αιτιολογείται επαρκώς, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις των άρθρων 7 κ.ε. του νόμου. Προς το παρόν, εκκρεμεί η απάντηση του Δικηγορικού Συλλόγου Ξάνθης (υπόθεση 7644/2007).

Θέσπιση ορίου ηλικίας σε προκήρυξη της ΔΕΗ ΑΕ για την πλήρωση θέσεων προσωπικού

Οι προσφεύγοντες στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκαν για τη θέσπιση ηλικιακών περιορισμών στην προαναφερόμενη προκήρυξη. Η Αρχή επισήμανε ότι οι ηλικιακές αποκλίσεις σε ορισμένες κατηγορίες θέσεων, για τις οποίες συνεκτιμώνται κριτήρια βιο-

λογικής καταλληλότητας, είναι θεμιτές με την προϋπόθεση ειδικής αιτιολογίας. Εν προκειμένω, διαπιστώθηκε ότι προβλέφθηκαν ανώτατα ηλικιακά όρια για την πλήρωση διοικητικοοικονομικών θέσεων χωρίς να φαίνεται ότι συντρέχει κάποιος αποχρών λόγος ικανός να δικαιολογήσει την εξαίρεση. Επιπλέον, δεν προβάλλεται ειδική αιτιολογία για τη θέσπιση ορίου ηλικίας προκειμένου να πληρωθούν θέσεις συγκεκριμένων κατηγοριών για τις οποίες ανακύπτει προφανής ανάγκη να συνεκτιμώνται παράμετροι βιολογικής καταλληλότητας, όπως για παράδειγμα τις θέσεις τεχνικών ορυχείων.

Η ΔΕΗ αντέτεινε ότι η λειτουργία της ερείζεται σε ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και, ως εκ τούτου, εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του Ν. 3304/2005. Συνεπώς, νομιμοποιείται, κατά τις διαδικασίες στελέχωσης των υπηρεσιών της, να ενεργεί και πέραν του σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

Σημειώνεται ότι ως προς τη νομιμότητα της προκήρυξης είχε προηγηθεί προληπτικός έλεγχος από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, το οποίο δεν προέβη σε επισημάνσεις σχετικά με τους ηλικιακούς περιορισμούς που τίθενται σε αυτή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ωστόσο εμμένει στην άποψή του για την υποχρεωτική εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3304/2005 κατά τις διαδικασίες προσλήψεων της ΔΕΗ. Αναμένεται μάλιστα συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους του οργανισμού για περαιτέρω συζήτηση σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα (υποθέσεις 803/2007, 1157/2007, 1835/2007, 8226/2007).

Θέσπιση ορίων ηλικίας σε προκηρύξεις του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την πρόσληψη ειδικών φρουρών και την εισαγωγή ανθυπαστυνόμων γενικών καθηκόντων στο Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης

Οι προσφεύγοντες στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκαν αφενός για τη θέσπιση ανώτατου ηλικιακού ορίου στην προκήρυξη του υπουργείου σχετικά με την πρόσληψη ειδικών φρουρών, και αφετέρου για τη θέσπιση κατώτατου ηλικιακού ορίου στην προκήρυξη των εισιτήριων εξετάσεων για την εισαγωγή ανθυπαστυνόμων γενικών καθηκόντων στο Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης. Κοινό στοιχείο και των δύο προκηρύξεων υπήρξε η πρόβλεψη ηλικιακών περιορισμών χωρίς ειδική αιτιολογία.

Ο Συνήγορος του Πολίτη –λαμβάνοντας υπόψη του την εξαίρεση των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας από το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3304/2007 (άρθρο 8, παράγρ. 4) όσον αφορά στη διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας– ουδέποτε αμφισβήτησε την αναγκαιότητα και τη δυνατότητα θέσπισης παρόμοιων σύννομων περιορισμών. Επισήμανε ωστόσο ότι οποιοσδήποτε αποκλεισμός ενδιαφερομένων με ηλικιακά κριτήρια πρέπει να αιτιολογείται ειδικά (υποθέσεις 6247/2007, 9668/2007).

Υπέρβαση ορίου ηλικίας – Κατάληψη θέσης

Ο προσφεύγων στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρήθηκε για τον αποκλεισμό του από τη θέση ερευνητή στη βαθμίδα Γ, του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. Μολονότι αρχικά επιλέχθηκε από το αρμόδιο Συμβούλιο Κρίσης, το ΔΣ του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών αρνήθηκε να επικυρώσει το σχετικό πρακτικό. Ως αιτιολογία προβλήθηκε η διαπίστωση κωλύματος σχετικά με το ανώτατο όριο ηλικίας για τη συγκεκριμένη βαθμίδα, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4, παράγρ. 3 του ΠΔ 94/2000, στο οποίο, ως ανώτατο ηλικιακό όριο για τη βαθμίδα ορίζεται το 40ό έτος. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε τις νομοθετικές εξελίξεις που ακολούθησαν το παραπάνω προεδρικό διάταγμα, οι οποίες, στο πλαίσιο της αρχής της ίσης μεταχείρισης,

φαίνεται να αποκλείουν τη θέσπιση ηλικιακών περιορισμών κατά την πρόσβαση στην εργασία. Η υπόθεση εκκρεμεί, καθώς αναμένεται η αντίδραση του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (υπόθεση 6533/2007).

Ανώτατο όριο ηλικίας για πρόσληψη στο δημόσιο – Εργασιακό καθεστώς

Πολίτης που υπαγόταν στο καθεστώς προστασίας του Ν. 2643/1998 (κατηγορία πολυτέκνων) προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενη για την άρνηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης να αποδεχθεί την υποχρεωτική της τοποθέτησή της σε θέση ΔΕ Προσωπικού Φύλαξης στην Κλειστή Φυλακή Κερκύρας, λόγω του ότι είχε υπερβεί το προβλεπόμενο στη σχετική προκήρυξη όριο ηλικίας. Η συγκεκριμένη τοποθέτηση είχε γίνει –κατ’ εφαρμογήν του παραπάνω νόμου– από αρμόδια επιτροπή του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και επρόκειτο να επανεξεταστεί από δευτεροβάθμια επιτροπή. Εν όψει της επανεξέτασης και αφού παρήλθε άπρακτο το τρίμηνο από την άρνηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης να αποδεχθεί την τοποθέτηση, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στη δευτεροβάθμια επιτροπή. Προτάθηκε να ελεγχθεί εάν και κατά πόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση το ανώτατο ηλικιακό όριο αιτιολογείται ειδικά, κατά τρόπο ώστε να προκύπτει με βεβαιότητα ότι η ρύθμιση αυτή είναι εύλογη και αναγκαία, ότι υπαγορεύεται από συγκεκριμένο θεμιτό σκοπό και ότι συνιστά ουσιαστική και καθοριστική προϋπόθεση λόγω της φύσης του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή λόγω του πλαισίου εντός του οποίου αυτό ασκείται, όπως επιβάλλεται από την Οδηγία 2000/78. Πράγματι, η δευτεροβάθμια επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη της τις επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, έκρινε ότι το προβλεπόμενο για τη συγκεκριμένη θέση ανώτατο ηλικιακό όριο δεν ικανοποιεί τα σχετικά κριτήρια και επικύρωσε την τοποθέτηση της ενδιαφερομένης (υπόθεση 5384/2007).

Όριο ηλικίας – Πλήρωση οργανικών θέσεων

Κατά το 2006, στον Συνήγορο του Πολίτη τέθηκε το ζήτημα της θέσπισης των 35 ετών ως ανώτατου ορίου ηλικίας σε προκηρύξεις διαγωνισμού για την πλήρωση οργανικών θέσεων στον εισαγωγικό βαθμό του κλάδου Επικοινωνιών και Πληροφορικής και του επιστημονικού προσωπικού της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών. Παράλληλα, την Αρχή απασχόλησε και το ζήτημα του καθορισμού ανώτατου ορίου ηλικίας για τον διορισμό προσωπικού στον Διπλωματικό κλάδο (τα 37 έτη) και στον κλάδο Διοικητικής, Λογιστικής και Γραμματειακής Υποστήριξης (τα 35 έτη), που έχουν ήδη μετονομαστεί σε κλάδο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ) και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ) Διοικητικού αντίστοιχα. Τα συγκεκριμένα όρια ηλικίας προβλέπονται στον οργανισμό του Υπουργείου Εξωτερικών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 239–240), απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες, υπογραμμίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι ενδεχόμενη απουσία ειδικής αιτιολογίας σχετικά με την εισαγωγή ορίων ηλικίας θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης λόγω ηλικίας. Παράλληλα, ζήτησε να εναρμονιστούν οι διατάξεις του οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών με τις προβλέψεις των σχετικών κοινοτικών Οδηγιών και του Ν. 3304/2005. Το υπουργείο επικαλέστηκε παλαιότερη απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών σύμφωνα με την οποία, λόγω του ειδικού καθεστώτος στο οποίο υπάγονται όλοι οι υπάλληλοί του (όπως ορίζει ο οργανισμός), «κατισχύουν οι διατάξεις του Οργανισμού κάθε άλλης έστω και μεταγενέστερης γενικής διάταξης». Επιπλέον, το Υπουργείο Εξωτερικών ισχυρίστηκε ότι ο Ν. 3304/2005 δεν περιέχει ειδικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διαδικασία θέσπισης αιτιολογη-

μένους διακριτικής μεταχείρισης με την εισαγωγή ορίων ηλικίας και ότι ειδική αιτιολογία για τους υπό συζήτηση κλάδους υπήρχε στα δύο έγγραφα του προς το ΥΠΕΣΔΔΑ δυνάμει των οποίων εκδόθηκε η προαναφερθείσα με αρ. ΔΙΠΠ/Φ.ΗΛ./6436/2003 ΥΑ. Με αφορμή την κατάθεση στη Βουλή, στις 29.3.2007, του σχεδίου νόμου «Κύρωση ως Κώδικα του Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών», ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, και Εξωτερικών, καλώντας τους να μεριμνήσουν είτε προς την κατεύθυνση της απάλειψης του ενιαίου για όλους τους κλάδους του Υπουργείου Εξωτερικών απόλυτου ανώτατου ορίου ηλικίας των 35 ετών που προέβλεπαν οι διατάξεις του νέου οργανισμού, είτε προς την κατεύθυνση συμπερίληψης ειδικής αιτιολογίας στις εν λόγω διατάξεις –εφόσον βεβαίως αυτό είναι δυνατόν– από την οποία να προκύπτει ότι η θέσπιση συγκεκριμένου κατά περίπτωση ανώτατου ορίου ηλικίας για κάθε κλάδο είναι εύλογη και αναγκαία, ότι υπαγορεύεται από θεμιτό σκοπό και ότι συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση λόγω της φύσης των συγκεκριμένων καθηκόντων. Ο νέος Κώδικας Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (Ν. 3566/2007, ΦΕΚ 117/5.6.2007 Α΄), ωστόσο, περιλαμβάνει αυτούσια την κρίσιμη διάταξη της παραγρ. 1 περίπτωση β΄ του άρθρου 66. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε σχετικό πόρισμα (υποθέσεις 16814/2006, 17997/ 2006).

Όριο ηλικίας – Συνταξιοδότηση διπλωματικών υπαλλήλων

Υπάλληλοι του διπλωματικού σώματος προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενοι για διάταξη του κανονισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (άρθρο 83, παράγρ. 1, εδάφιο β΄ του Ν. 2594/1998 Κανονισμός Υπουργείου Εξωτερικών) σύμφωνα με την οποία οι διπλωματικοί υπάλληλοι συνταξιοδοτούνται με τη συμπλήρωση του 60ού έτους, ενώ όσοι έχουν τον βαθμό του πρέσβη συνταξιοδοτούνται με τη συμπλήρωση του 65ου έτους. Κατά τη διερεύνηση των αναφορών (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 238), η Αρχή απευθύνθηκε στην αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου, επισημαίνοντας ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις των Οδηγιών στις οποίες η Ελλάδα προσάρμοσε τη νομοθεσία της περί διακρίσεων, κάθε κράτος μπορεί να επικαλεστεί λόγους γενικότερης κοινωνικής ή συνταξιοδοτικής πολιτικής για να θεσπίσει αποκλίσεις. Ζητήθηκαν λοιπόν οι απόψεις του υπουργείου για τους λόγους που επιβάλλουν διαφορετικό χρόνο συνταξιοδότησης ανάλογα με τον βαθμό του διπλωματικού υπαλλήλου. Η αρμόδια Διεύθυνση υποστήριξε ότι με την επίμαχη διάταξη δεν θεσπίζεται ανεπίτρεπτη διάκριση, καθόσον η διαφοροποίηση που εισάγεται δικαιολογείται από τη φύση των επαγγελματικών καθηκόντων, η οποία υπαγορεύει την ανάγκη να προωθούνται ταχύτερα στους πρεσβευτικούς βαθμούς πρόσωπα μικρότερης ηλικίας με ιδιαίτερα προσόντα και να αποκλείονται πρόσωπα που έχουν συμπληρώσει ένα ανώτατο όριο ηλικίας χωρίς έως τότε να έχουν προαχθεί στους πρεσβευτικούς βαθμούς. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βασικό κριτήριο προκειμένου να θεωρηθεί ότι ένα μέτρο συνιστά έμμεση διάκριση είναι κατά πόσον περιάγει σε μειονεκτική θέση μια κατηγορία εργαζομένων με βάση ένα χαρακτηριστικό το οποίο αυτή εμφανίζει και στο οποίο βασίζεται η διαφοροποιημένη μεταχείριση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαφοροποίηση δεν αφορά στην προαγωγή ή μη κάποιων διπλωματικών υπαλλήλων, αλλά στην υποχρεωτική συνταξιοδότηση όσων δεν προάγονται. Η προαγωγή ορισμένων ομοιόβαθμων υπαλλήλων κατ' απόλυτη εκλογή δεν σημαίνει ότι η πρακτική της υποχρεωτικής συνταξιοδότησης των υπολοίπων, πέντε χρόνια νωρίτερα, δεν συνιστά έμμεση διάκριση. Το υπουργείο δεν αποδέχθηκε τις απόψεις της Αρχής. Ο νέος Κώδικας Οργανισμού ωστόσο, που δόθηκε

στη δημοσιότητα την άνοιξη του 2007, δεν περιλαμβάνει πλέον διάκριση ως προς το όριο συνταξιοδότησης μεταξύ των υπαλλήλων που φέρουν τον πρεσβευτικό βαθμό και των υπολοίπων (υποθέσεις 13143/2006, 15556/2006).

2.6 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ

2.6.1 ΙΣΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Διάκριση λόγω φύλου – Πρόσληψη ένστολου προσωπικού στη Δημοτική Αστυνομία

Οι ενδιαφερόμενες είχαν υποβάλει αιτήσεις για την πλήρωση θέσεων ειδικού ένστολου προσωπικού από τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού, δυνάμει σχετικών προκηρύξεων των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, και Κεντρικής Μακεδονίας, οι οποίες εκδόθηκαν μέσα στο 2006. Προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη ζητώντας τη διερεύνηση κατά πόσον η θέσπιση κοινών κατώτατων ορίων επιδόσεων για άνδρες και γυναίκες στις προβλεπόμενες από τις διατάξεις του ΠΔ 135/2006 αθλητικές δοκιμασίες, με αξιοσημείωτη μάλιστα αύξηση των ορίων επιδόσεων για τις γυναίκες σε σύγκριση με το παρελθόν, συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, απευθυνόμενος στη Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας ΟΤΑ του Υπουργείου Εσωτερικών, έθεσε τον προβληματισμό του αν η αύξηση των ορίων στις αθλητικές επιδόσεις που προβλέπονταν για τις γυναίκες στο προϊσχύον ΠΔ 23/2002 –σε συνδυασμό με την αύξηση του ελάχιστου αναστήματος για τις γυναίκες κατά δύο εκατοστά χωρίς την πρόβλεψη ανάλογης αύξησης στο ελάχιστο ανάστημα των ανδρών– οδήγησε σε εύλογα και αντικειμενικά κοινά προσόντα που πληρούν την αρχή της ίσης μεταχείρισης, λόγω φύλου, στην πρόσβαση στις συγκεκριμένες θέσεις ή, αντίθετα, αν οι νέες προϋποθέσεις λειτουργούν ουσιαστικά απαγορευτικά για τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, επισήμανε ότι στην κατηγορία των έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου εμπίπτουν και τα μέτρα εκείνα τα οποία μπορεί να εφαρμόζονται ανεξαρτήτως φύλου, αλλά στην πράξη πλήττουν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών παρά ανδρών και δεν πληρούν τους όρους της αντικειμενικότητας και της αναγκαίας αναλογίας μέσων-σκοπού. Επικαλούμενος σχετικές αποφάσεις του ΔΕΚ, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να διερευνηθεί εάν η επίμαχη διάταξη παράγει έναντι των γυναικών δυσμενέστερα αποτελέσματα από εκείνα τα οποία συνεπάγεται για τους άνδρες. Τόνισε μάλιστα ότι πρέπει να εξεταστεί εάν από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι από το επίμαχο μέτρο θίγεται σημαντικά υψηλότερο ποσοστό των γυναικών σε σχέση με των ανδρών, εκτός εάν η θέσπιση του μέτρου αυτού δικαιολογείται από παράγοντες αντικειμενικούς και ξένους προς οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου. Τέλος, ζήτησε από τη διοίκηση να δικαιολογήσει το εύλογο του χαρακτήρα των αθλητικών επιδόσεων που ορίστηκαν ως ελάχιστες για κάθε αγώνισμα, σε συνάρτηση με την ιδιαίτερη φύση των καθηκόντων των προς πλήρωση θέσεων, αιτιολογώντας την επιλογή των συγκεκριμένων ορίων ύψους και αθλητικών επιδόσεων. Αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης (υποθέσεις 5874/2007, 8351/2007, 8352/2007, 8216/2007, 9196/2007).

Διάκριση λόγω φύλου – Πρόσληψη ειδικών φρουρών στο πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης

Η ενδιαφερόμενη, η οποία συμμετείχε σε διαγωνισμό του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την πρόσληψη ειδικών φρουρών, ζήτησε από τον Συνήγορο του Πολίτη τη διερεύνηση κατά πόσον η θέσπιση, ως βασικού κριτηρίου πρόσληψης, της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων, συνιστά διάκριση λόγω φύλου. Οι επίμαχες διατάξεις (άρθρο 9, παράγρ. 6 του Ν. 2734/1999 και 7002/12/11 ΥΑ, ΦΕΚ 419/26.3.2007 Β΄) προ-

βλέπουν μάλιστα ότι η βαθμολογία των υποψηφίων προσαυξάνεται κατά τέσσερα μόρια εάν αυτοί έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ως έφεδροι αξιωματικοί ή σε ειδικές δυνάμεις, και κατά ένα μόριο εάν έχουν υπηρετήσει ως Εθελοντές Πενταετούς Υποχρέωσης στις ένοπλες δυνάμεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στις Διευθύνσεις Αστυνομικού Προσωπικού και Οργάνωσης και Νομοθεσίας του πρώην Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, επισημαίνοντας ότι, εφόσον οι γυναίκες –σύμφωνα με την εθνική στρατολογική νομοθεσία– δεν υποχρεούνται σε εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων, δεν είναι εκ των πραγμάτων δυνατή η μοριοδότησή τους ως κατόχων του εν λόγω προσόντος. Οι γυναίκες υποψήφιας θα μπορούσαν μάλιστα να τύχουν μοριοδότησης έχοντας υπηρετήσει ως Εθελόντριες Πενταετούς Υποχρέωσης, ακόμη όμως και στην περίπτωση αυτή θα περιέρχονταν εκ των πραγμάτων σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους άνδρες συνυποψηφίους τους. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που υπάρχουν δύο υποψήφιοι –άνδρας και γυναίκα– που συγκεντρώνουν ίση συνολική βαθμολογία από την κατοχή των προβλεπόμενων στις σχετικές διατάξεις άλλων τυπικών προσόντων, η δυνατότητα βαθμολογικής προτεραιότητας λόγω κατοχής του προαναφερθέντος προσόντος –της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων στις ειδικές δυνάμεις ή ως έφεδρων αξιωματικών– επιφυλάσσεται μόνο σε άνδρες υποψηφίους, δεδομένου ότι οι γυναίκες δεν βαρύνονται από την εθνική στρατολογική νομοθεσία με τέτοια υποχρέωση. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε την εξέταση του ενδεχομένου αναθεώρησης της συγκεκριμένης διάταξης, στον βαθμό που, με τις διατάξεις της παραγρ. 3 του άρθρου 2 του Ν. 3181/2003 (οι οποίες αντικατέστησαν προϋσχύουσες διατάξεις του άρθρου 9 του Ν. 2734/1999), θεσπίστηκε η δυνατότητα πρόσληψης και γυναικών στις θέσεις των ειδικών φρουρών, οι οποίες έως τη δεδομένη χρονική στιγμή επιφυλάσσονταν μόνο σε άνδρες έλληνες πολίτες. Η Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού, σε απάντησή της στον Συνήγορο του Πολίτη, αιτιολόγησε την επίμαχη διάταξη με αναφορά στη φύση και τις συνθήκες άσκησης των καθηκόντων των ειδικών φρουρών, που καθιστούν το φύλο παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για την πρόσβαση στις θέσεις. Η υπόθεση βρίσκεται υπό διερεύνηση (υπόθεση 10201/2007).

Έγκυος υποψήφια σε διαγωνισμό Δημοτικής Αστυνομίας – θεμιτή απόκλιση

Υποψήφια σε διαγωνισμό της Δημοτικής Αστυνομίας του Δήμου Λέρου, κάτοικος Λέρου, αρνήθηκε να ταξιδέψει στη Ρόδο, προκειμένου να συμμετάσχει στην υπομέτρηση και στις αθλητικές δοκιμασίες, λόγω εγκυμοσύνης. Η Επιτροπή Επιλογής της Περιφέρειας την ενημέρωσε ότι θα αποκλειστεί από τον διαγωνισμό. Ο Συνήγορος του Πολίτη, ύστερα από υποβολή της σχετικής αναφοράς, ενημέρωσε την επιτροπή ότι, με απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Λάρισας (ΤρΔΕφ Λαρ. 56/2006), έχει κριθεί ότι πρέπει να χορηγηθεί αναβολή σε υποψήφια που δηλώνει κώλυμα για συμμετοχή στις αθλητικές δοκιμασίες λόγω εγκυμοσύνης, διαφορετικά αποκλείεται παράνομα. Το δικαστήριο έχει χαρακτηρίσει θεμιτή την απόκλιση από τις περί ισότητας ανδρών και γυναικών συνταγματικές και κοινοτικές διατάξεις, όταν πρόκειται για την προστασία της γυναίκας, όσον αφορά στην εγκυμοσύνη και τη μητρότητα. Ύστερα από την παραπάνω παρέμβαση, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ενημέρωσε την Αρχή ότι με βάση σχετικό έγγραφο του ΥΠΕΣΔΔΑ η αίτηση της υποψηφίας γίνεται δεκτή. Ως εκ τούτου, η ενδιαφερόμενη θα υποβληθεί στη διαδικασία της υπομέτρησης και στις αθλητικές δοκιμασίες που προβλέπονται με βάση την προκήρυξη του Δήμου Λέρου μετά τον τοκετό και την περίοδο της λοχείας, συνεπεία προφανούς συνδρομής λόγω ανωτέρας βίας (υπόθεση 5056/2007).

2.6.2 ΙΣΟΤΗΤΑ ΠΑΡΟΧΩΝ

Διάκριση λόγω φύλου – Χορήγηση ειδικού επιδόματος

Το 2006 εργαζόμενη υπέβαλε αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη για το γεγονός ότι υφίσταται διακριτική μεταχείριση στην επιχείρηση όπου εργάζεται (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 241). Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπέβαλε, ο εργοδότης παρέχει με δική του πρωτοβουλία σε όλους τους άνδρες συναδέλφους της –οι οποίοι φέρονται να εκτελούν ακριβώς το ίδιο έργο με εκείνη– επίδομα για τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, αλλά όχι στην ίδια. Ο εργοδότης υποστήριζε ότι ορθώς δεν παρέχεται στην εργαζόμενη το επίδομα, διότι εκείνη εκτελεί ουσιαστικά διαφορετικό έργο από τους άνδρες συναδέλφους της. Έπειτα από συνεννόηση με το Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης Πειραιά, έγιναν δύο συμπιλιωτικές παρεμβάσεις στα γραφεία του τμήματος. Καθώς δεν κατέστη δυνατόν να επιλυθεί το θέμα, πραγματοποιήθηκε επιτόπιος έλεγχος στην επιχείρηση, προκειμένου να διαπιστωθεί το είδος του έργου που ασκούσε η εργαζόμενη. Διαπιστώθηκε ότι είναι ίδιο με εκείνο των ανδρών συναδέλφων της, και ο εργοδότης της κατέβαλε τα χρήματα του επιδόματος (υπόθεση 16460/2006).

2.6.3 ΙΣΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Γυναίκα εκπαιδευτικός – Άδεια ανατροφής παιδιού

Κατά το 2006 ιδιωτική εκπαιδευτικός απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 241) διαμαρτυρόμενη για το γεγονός ότι η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης απέρριψε αίτημα επαναδιορισμού της σε διευθυντική θέση, με την αιτιολογία ότι απουσίαζε από την εργασία της λόγω εννεάμηνης άδειας ανατροφής τέκνου. Η Αρχή επισήμανε στην αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠΕΠΘ ότι εν προκειμένω η ενέργεια της διοίκησης συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου και αντίκειται στις σχετικές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας. Η Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ συμμερίστηκε τις επισημάνσεις της Αρχής και χορηγήθηκε η σχετική εννεάμηνη άδεια με αποδοχές που αντιστοιχούν σε πλήρες ωράριο εργασίας. Επιπροσθέτως, η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης τοποθέτησε εκ νέου την ενδιαφερόμενη ως διευθύντρια από την ημέρα επιστροφής της στο σχολείο –μετά την περάτωση της εννεάμηνης γονικής άδειας– έως τη λήξη του σχολικού έτους 2006–2007 (υπόθεση 17852/2006).

Εργαζόμενοι πατέρες – Χορήγηση άδειας ή μειωμένου ωραρίου για ανατροφή τέκνου

Ήδη στη διάρκεια του 2006, πατέρες εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα είχαν ζητήσει με αναφορές τους τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη, προκειμένου να κάνουν χρήση εννεάμηνης άδειας ή μειωμένου ωραρίου για την ανατροφή του παιδιού τους (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 242). Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τους ενδιαφερομένους για το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και για την αναμενόμενη τότε ψήφιση του νέου Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα –το άρθρο 53 του οποίου προβλέπει τη χορήγηση της άδειας για την ανατροφή παιδιού και στους πατέρες– και τους καθοδήγησε προκειμένου να καταθέσουν το συντομότερο δυνατόν σχετική αίτηση στην υπηρεσία τους. Στη συνέχεια, οι αιτήσεις ικανοποιήθηκαν (υποθέσεις 17858/2006, 14395/2006).

Ωστόσο, κατά το 2007 σημειώθηκε αυξημένη υποβολή αναφορών από εργαζομένους της ίδιας κατηγορίας με συναφή αιτήματα, οι οποίες εκκρεμούν. Από τη διερεύνηση των αναφορών ανακύπτουν ορισμένα ζητήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή των διατάξεων του νέου Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα, ως προς τη χορήγηση της εννεάμηνης

άδειας ή του μειωμένου ωραρίου σε πατέρες δημοσίου υπαλλήλου. Το γεγονός ότι η μητέρα δεν εργάζεται ή είναι αυτοαπασχολούμενη, η έναρξη άσκησης του σχετικού δικαιώματος, ο υπολογισμός της διάρκειας της εν λόγω άδειας ή ο συμψηφισμός της σε περίπτωση γέννησης δεύτερου παιδιού έχουν αναδειχθεί σε σημεία τριβής μεταξύ των εργαζομένων και των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κοινοτική ρύθμιση (Οδηγία 2002/73/ΕΚ) κατ' εφαρμογήν της οποίας ψηφίστηκε ο Ν. 3488/2006 δεν δεσμεύει τα κράτη-μέλη ως προς την αναγνώριση αυτοτελούς δικαιώματος στους εργαζόμενους πατέρες. Περιορίζεται στη μέριμνα για την προστασία των γονέων –μητέρων και πατέρων– που κάνουν ήδη χρήση της άδειας, χωρίς να υπεισέρχεται, συνακόλουθα, στους όρους και τις προϋποθέσεις για τη θέσπιση του σχετικού δικαιώματος. Ωστόσο, ορισμένα από τα ζητήματα τα οποία έχουν προκύψει από τη διερεύνηση των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή, σχετικά με τη διαδικασία χορήγησης της άδειας ή του μειωμένου ωραρίου σε άνδρες δημοσίου υπαλλήλου, φαίνεται ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι εισάγουν έμμεση διάκριση λόγω φύλου. Για τον λόγο αυτόν πρόκειται να τεθούν υπόψη του ΥΠΕΣΔΔΑ επισημάνσεις και προτάσεις για τα σχετικά προβλήματα που έχουν ανακύψει (υποθέσεις 8893/2007, 12873/2007, 6197/2007, 13047/2007, 5975/2007, 7051/2007, 14923/2007, 15032/2007, 14763/2007, 15096/2007).

Εργαζόμενος πατέρας – Άδεια παρακολούθησης σχολικής επίδοσης

Εργαζόμενος στην ΗΛΠΑΠ ΑΕ απευθύνθηκε το προηγούμενο έτος στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενος ότι η άρνηση της εταιρείας να του χορηγήσει άδεια παρακολούθησης της σχολικής επίδοσης του τέκνου του συνιστά διάκριση λόγω φύλου. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 242) δεν προέκυψε κατ' αρχήν άμεση διάκριση λόγω φύλου. Έπειτα από επικοινωνία με το Τμήμα Προσωπικού της ΗΛΠΑΠ ΑΕ και ύστερα από μελέτη της οικείας νομοθεσίας, προέκυψε ότι με βάση σχετικές υπουργικές αποφάσεις οι εργαζόμενοι –άνδρες και γυναίκες– που απασχολούνται σε απογευματινή βάρδια δεν δικαιούνται να κάνουν χρήση της άδειας, εφόσον μπορούν να επισκεφθούν το σχολείο σε μη εργάσιμες ώρες. Ωστόσο, το ζήτημα θα διερευνηθεί στο άμεσο μέλλον, καθώς έχει πρόσφατα κατοχυρωθεί το δικαίωμα στην εν λόγω άδεια και για τους εργαζομένους με μερική απασχόληση (υπόθεση 18643/2006).

Γυναίκα εκπαιδευτικός αποσπασμένη στο εξωτερικό – Ειδικό επιμίσθιο

Γυναίκα εκπαιδευτικός, αποσπασμένη στο εξωτερικό, προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρούμενη για το γεγονός ότι της παρακρατήθηκε το ειδικό επιμίσθιο που προβλέπεται για τους αποσπασμένους στο εξωτερικό εκπαιδευτικούς, καθώς απουσίαζε από τη χώρα διορισμού κατά την άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού. Σύμφωνα με τη με αρ. 2/24595/0022/28.3.2000 ΚΥΑ, παράγρ. 3, περίπτωση δ', «στην περίπτωση εκπαιδευτικών αποσπασμένων στο εξωτερικό και ευρισκόμενων σε άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής τέκνων, την οποία διανύουν στη χώρα απόσπασσης, δεν δικαιολογείται η καταβολή του ειδικού επιμισθίου κατά τη διάρκεια των επίσημων σχολικών διακοπών οι οποίες διανύονται εκτός χώρας απόσπασσης». Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στους συναρμόδιους φορείς, δηλαδή το ΥΠΕΠΘ και το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Επισήμανε ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου και τελεί σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5 του Ν. 3488/2006 σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, όσον αφορά στις συνθήκες και τους όρους της απασχόλησης, καθώς και στα δικαιώματα τόσο των εργαζό-

μενων γυναικών σε κατάσταση κυοφορίας και λοχείας όσο και γενικότερα των εργαζόμενων γονέων που κάνουν χρήση γονικής άδειας ανατροφής παιδιού. Η αρμόδια Διεύθυνση του ΥΠΕΠΘ, συμμεριζόμενη τις επιστημόσεις της Αρχής, απάντησε ότι προτίθεται να προωθήσει πολύ σύντομα σχέδιο ΚΥΑ για την τροποποίηση της σχετικής διάταξης και την καταβολή του επιμισθίου στις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Αναμένεται ενημέρωση για την εξέλιξη της υπόθεσης (υπόθεση 9642/2007).

Δημοτική υπάλληλος – Έξοδα κίνησης κατά την άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού

Υπάλληλος του Δήμου Δράμας απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτυρόμενη ότι της παρακρατήθηκαν τα έξοδα κίνησης κατά την απουσία της από την εργασία λόγω άδειας κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού. Έπειτα από μελέτη της οικείας νομοθεσίας και των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης, διαπιστώθηκε ότι η συγκεκριμένη πράξη της διοίκησης συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου, καθώς αντίκειται στις διατάξεις του Ν. 3488/2006 για την προστασία της μητρότητας. Η Αρχή προτίθεται να αποταθεί στην αρμόδια υπηρεσία στο άμεσο μέλλον, επισημαίνοντας τις διαπιστώσεις της (υπόθεση 16615/2007).

Συμβασιούχος ορισμένου χρόνου – Χρόνος προϋπηρεσίας, χρόνος άδειας κύησης και λοχείας

Κτηνίατρος απασχολήθηκε με σύμβαση ορισμένου χρόνου σε υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Στη διάρκεια της σύμβασης, η εργαζόμενη έμεινε έγκυος και αποχώρησε κατά τη χρονική στιγμή που προβλέπεται από τον νόμο. Στη βεβαίωση προϋπηρεσίας, ωστόσο, που της χορηγήθηκε μετά την αποχώρησή της, αναγράφηκε η άδεια κύησης και λοχείας ως άδεια άνευ αποδοχών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην της αναγνωριστεί από τη Νομαρχία Αθηνών, από την οποία προσλήφθηκε αργότερα, η περίοδος αυτή ως χρόνος προϋπηρεσίας, με την αιτιολογία ότι άδεια άνευ αποδοχών δεν μπορεί να λογιστεί ως χρόνος προϋπηρεσίας.

Έπειτα από υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, η ενδιαφερόμενη ζήτησε από την εμπλεκόμενη υπηρεσία να αρθεί ο χαρακτηρισμός «άνευ αποδοχών» εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγρ. 2 του Ν. 3488/2006, στην επαγγελματική ζωή απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω οικογενειακής κατάστασης ή η χρήση κριτηρίων που καταλήγουν σε άμεση ή έμμεση διάκριση με βάση το φύλο. Επιπλέον, κατά την άποψη του Υπουργείου Εργασίας, η άδεια κύησης και λοχείας δεν διασπά τη συνέχεια της εργασιακής σχέσης, αλλά θεωρείται χρόνος πραγματικής απασχόλησης. Η υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης έκανε δεκτό το αίτημά της και συνέταξε νέα βεβαίωση προϋπηρεσίας, στην οποία η σχετική περίοδος χαρακτηρίζεται «άδεια κύησης και λοχείας».

Η Νομαρχία Αθηνών, ύστερα από τη θετική απάντηση του ΓΛΚ σε σχετικό ερώτημά της, αναγνώρισε στην ενδιαφερόμενη αφενός προϋπηρεσία ενός έτους κατατάσσοντάς την στο ανάλογο μισθολογικό κλιμάκιο, και αφετέρου τη χορήγηση επιδόματος χρόνου υπηρεσίας με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Εκκρεμεί η απόφαση του ΙΚΑ σε αίτηση της εργαζομένης να της χορηγηθεί αναδρομικά το επίδομα κυοφορίας και λοχείας (υπόθεση 642/2007).

2.6.4 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΕΥΛΟΓΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Εργαζόμενη προσέφυγε στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, καταγγέλλοντας ότι αδυνατούσε να κάνει χρήση του μειωμένου ωραρίου φροντίδας παι-

διών, το οποίο δικαιούνταν. Η υπόθεση διαβιβάστηκε στο αρμόδιο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και στον Συνήγορο του Πολίτη. Καθώς η επιχείρηση στην οποία εργαζόταν βρισκόταν σε μεγάλη απόσταση από την οικία της, η εργαζόμενη προσερχόταν στον τόπο της εργασίας της και αποχωρούσε από αυτόν, μαζί με άλλους συναδέλφους της, με το εταιρικό αυτοκίνητο που είχε μισθωθεί για τον σκοπό αυτόν, οι μετακινήσεις του οποίου όμως πραγματοποιούνταν σε καθορισμένες, κοινές για όλους τους εργαζομένους ώρες. Έτσι, ο μόνος τρόπος να απολαύει η εργαζόμενη το μειωμένο ωράριο, στο οποίο ο εργοδότης συναινούσε –όπως εξάλλου όφειλε– ήταν να πάψει να χρησιμοποιεί το εταιρικό αυτοκίνητο και να μεταβαίνει ή να αποχωρεί από την επιχείρηση με ίδια μέσα. Τέτοια επιλογή όμως της ήταν οικονομικά δυσβάστακτη και, ως εκ τούτου, η εργαζόμενη αναζητούσε άλλη λύση. Πραγματοποιήθηκε τριμερής επικοινωνία μεταξύ της εργαζόμενης, της προϊσταμένης του Τμήματος Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και της Αρχής, και αποφασίστηκε να γίνει στον εργοδότη η ακόλουθη πρόταση: να αθροίζεται η ημερήσια ώρα άδειας που αναλογούσε στην εργαζόμενη –και της οποίας δεν ήταν σε θέση να κάνει χρήση– και να της χορηγείται άδεια μίας ολόκληρης ημέρας κάθε φορά που συμπληρώνεται το εν λόγω χρονικό διάστημα των οφειλόμενων ωρών. Εκτιμήθηκε ότι η πρόταση αποτελούσε, εν προκειμένω, το βέλτιστο πρακτικό μέτρο εύλογης προσαρμογής. Η δε επιβάρυνση την οποία ενδεχομένως συνεπαγόταν για τον εργοδότη φάνηκε κατ' αρχήν αντιμετωπίσιμη, με βάση και τον αριθμό των εργαζομένων της επιχείρησης οι οποίοι εκτελούσαν έργο ανάλογο με εκείνο της ενδιαφερομένης. Επιθεωρητές εργασίας του προαναφερθέντος τμήματος διενήργησαν έλεγχο στην επιχείρηση και, στη συνέχεια, έκαναν στον εργοδότη την παραπάνω πρόταση. Εκείνος την αποδέχθηκε και δεσμεύτηκε ενυπόγραφα ότι θα χορηγεί στην εργαζόμενη μία ημέρα την εβδομάδα άδεια, δέσμευση η οποία έχει τηρηθεί έκτοτε. Η θετική έκβαση της υπόθεσης είναι απόρροια δημιουργικής συνεργασίας μεταξύ του Τμήματος Κοινωνικής Επιθεώρησης θήβας και του Συνηγόρου του Πολίτη, και βεβαίως στην αποτελεσματικότητα της συνεργασίας καθοριστικό παράγοντα αποτέλεσε η συναίνεση του εργοδότη να αποδεχθεί την πρόταση που του έγινε (υπόθεση 7827/2007).

2.6.5 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με το ΣΕΠΕ, διερεύνησε το 2007 δύο νέες αναφορές με αντικείμενο καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση (υποθέσεις 14546/2007, 16814/2007), ενώ παράλληλα εξακολούθησε –και ολοκληρώθηκε– η διερεύνηση σχετικής αναφοράς που είχε υποβληθεί το περσινό έτος (υπόθεση 17357/2006). Ας σημειωθεί –μολοντί η εξαγωγή συμπερασμάτων θα ήταν μάλλον πρόωγη– ότι οι περισσότερες από τις προαναφερθείσες καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση διατυπώθηκαν στο ΣΕΠΕ ως δευτερεύουσες, καθώς οι καταγγέλλουσες προέταξαν άλλα εργασιακά παράπονα. Συγκεκριμένα, οι εργαζόμενες είχαν προσφύγει με σκοπό να καταγγείλουν παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας, και οι αιτιάσεις για σεξουαλική παρενόχληση αναφέρθηκαν παρεμπιπτόντως, ενώ οι επιθεωρητές διερευνούσαν ήδη τις καταγγελίες σχετικά με την εργατική νομοθεσία. Σε δύο από τις παραπάνω υποθέσεις δεν προσκομίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν τους ισχυρισμούς (υποθέσεις 17357/2006, 14546/2007), με συνέπεια οι αναφορές να τεθούν στο αρχείο του Συνηγόρου του Πολίτη, και μία υπόθεση διερευνάται ακόμη (υπόθεση 16814/2007).

Τέλος, εξετάστηκε αναφορά εργαζομένης που απασχολήθηκε με σύμβαση ορισμένου χρόνου στην 18^η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κομοτηνής και υπέστη σεξουαλική παρενό-

χληση από συνάδελφό της, ο οποίος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης για το θέμα αυτό. Στη συνέχεια, η εργαζόμενη προσέφυγε στο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης Ροδόπης, που εδρεύει στην Κομοτηνή, και στην Αρχή, καταγγέλλοντας ότι δεν ακολουθήθηκε η προβλεπόμενη πειθαρχική διαδικασία από την οικεία εφορεία. Η εφορεία, απαντώντας στις αιτιάσεις της Αρχής, ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι, έπειτα από την αναφορά της ενδιαφερομένης και σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού, διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση, με βάση το άρθρο 125 του Ν. 3528/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.». Σύμφωνα με τις επισημάνσεις της προϊσταμένης της εφορείας, από την προκαταρκτική εξέταση δεν προέκυψε το καταγγελλόμενο περιστατικό της παρενόχλησης, για τη διακρίβωση του οποίου άλλωστε δεν υπήρχαν μάρτυρες, παρά μόνον οι αντικρουόμενες απόψεις των δύο πλευρών. Ωστόσο διαπιστώθηκε υπερβολική οικειότητα, με ασεϊμούς και λεκτικά πειράγματα εκ μέρους του καταγγελλομένου, η οποία δεν συνάδει με τη σοβαρότητα του ρόλου του υπαλλήλου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του και συνιστά τέληση πειθαρχικού παραπτώματος. Για τον λόγο αυτόν, του επιβλήθηκε η ποινή της έγγραφης επίπληξης, σύμφωνα με τα άρθρα 109, 116, 117, 118 και 140 του Ν. 3528/2007. Ωστόσο, η παραπάνω απόφαση φαίνεται να αγνοεί την προγενέστερη καταδικαστική δικαστική απόφαση εις βάρος του συγκεκριμένου υπαλλήλου. Με νέο έγγραφό του, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να παρασχεθούν επιπλέον στοιχεία σχετικά με την προκαταρκτική εξέταση που διενεργήθηκε. Αναμένεται η απάντηση της αρμόδιας εφορείας (υπόθεση 16371/2007).

3. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

3.1 ΣΥΝΘΕΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος του Πολίτη εστιάζει σημαντικό μέρος της δράσης του στο ζήτημα της βιοτικής εγκατάστασης και της στέγασης των Ρομά, θεωρώντας το κομβικό ζήτημα γύρω από το οποίο αρθρώνονται τα ποικίλα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού που αυτοί αντιμετωπίζουν (*Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 202–203 και *Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 243–248). Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται σε παράγοντες του δομικού αποκλεισμού σε βάθος χρόνου, όπως είναι κατ' εξοχήν η εκπαίδευση, η δημοτολογική τακτοποίηση και οι υποδομές υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά το 2007, εκτός από την εξέταση των σχετικών αναφορών, συνέχισε τις σύνθετες δράσεις του για τα σχετικά ζητήματα και με την αυτεπάγγελη και εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση εγκαταστάσεων σε ολόκληρη την επικράτεια· κλιμάκια της Αρχής επισκέφθηκαν μια σειρά καταυλισμών, ιδίως στην περιοχή του Βοτανικού (στον Ελαιώνα, Δήμος Αθηναίων και Δήμος Αιγάλεω), στην περιοχή του Δήμου Πατρέων και στην περιοχή της Θράκης. Στη συνέχεια παρατίθενται συνοπτικά τα ειδικότερα τοπικά προβλήματα που διαπιστώθηκαν και οι συγκεκριμένοι κατά περίπτωση προσανατολισμοί της δράσης της Αρχής.

α. Εγκατάσταση Ρομά στον Βοτανικό

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει, ήδη από το 2006, τις ειδικότερες πτυχές του ζητήματος της εγκατάστασης των Ρομά στην περιοχή του Βοτανικού, όπως αυτές αναδεικνύονται από τη διερεύνηση των αναφορών που έχουν υποβληθεί στην Αρχή. Πιο συγκεκριμένα:

Συνθήκες διαβίωσης – Μετεγκατάσταση

Στο πλαίσιο διερεύνησης υπόθεσης σχετικής με τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην περιοχή του Βοτανικού (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 231), ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη και το 2007 σε μια σειρά ενεργειών με σκοπό την κινητοποίηση και τον συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε να διασφαλιστούν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης της ευπαθούς αυτής ομάδας, αλλά και να αποτραπεί το ενδεχόμενο υποχρεωτικής απομάκρυνσής τους από τον συγκεκριμένο καταληφθέντα χώρο χωρίς τις εγγυήσεις που απορρέουν από το Σύνταγμα και την οικεία νομοθεσία. Συγκεκριμένα, η Αρχή ζήτησε από τη Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του ΥΠΕΣΔΔΑ, στο πλαίσιο της υλοποίησης του «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την κοινωνική ένταξη των ελλήνων Τσιγγάνων», να αναλάβει τον ρόλο της συντονίστριας υπηρεσίας, ώστε οι αρμόδιοι φορείς να προβούν σε συγκεκριμένα μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της ευάλωτης αυτής ομάδας. Σοβαρός προβληματισμός δημιουργήθηκε έπειτα από την αιφνίδια απομάκρυνση οικογενειών Ρομά από ακίνητο της περιοχής του Βοτανικού (επί της οδού Αγίου Πολυκάρπου), η οποία μάλιστα φέρεται να επιτεύχθηκε διά της καταβολής χρηματικού ποσού από τρίτο, ιδιώτη επιχειρηματία. Ύστερα από αυτή την εξέλιξη, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε την επιτακτική ανάγκη να βρεθεί μακροπρόθεσμη οριστική λύση στο οικιστικό πρόβλημα των Ρομά της περιοχής και τόνισε πως ενδεχόμενη «εξαγορά» της μετακίνησής τους με την ανοχή του δήμου ή με ενέργειες προστιθέτων οργάνων του αποτελεί παράβαση του καθήκοντος του δήμου να μεριμνήσει για τη μετεγκατάσταση του πληθυσμού, αφού έτσι το υφιστάμενο πρόβλημα απλώς θα μετατοπιζόταν.

Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε την άμεση σύσταση και συγκρότηση της επιτροπής του άρθρου 2 της με αρ. ΓΠ/23641/2003 ΚΥΑ με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής, ώστε να καθοριστούν οι κατάλληλοι χώροι και οι συνθήκες μετεγκατάστασης των πληθυσμών Ρομά. Ύστερα από τη συγκρότηση της επιτροπής, η Αρχή ζήτησε την επίσημη των εργασιών της και την άμεση σχετική εισήγηση του αρμόδιου Δήμου Αθηναίων. Επίσης ζήτησε την παρέμβαση του Υπουργού Εσωτερικών για την εξεύρεση βιώσιμης λύσης στο πρόβλημα του καθορισμού των χώρων μετεγκατάστασης των πληθυσμιακών ομάδων στην Αττική (υπόθεση 13986/2006). Ωστόσο, οι εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, ιδίως ο Δήμος Αθηναίων, εξακολουθούν να επιδεικνύουν αδικαιο-λόγητη αδράνεια ή βραδύτητα.

Μετεγκατάσταση – Προσβολή δικαιωμάτων τρίτων

Ιδιωτική εταιρεία διαμαρτυρήθηκε για την κατάληψη ακινήτου της από Ρομά στον Δήμο Αιγάλεω και ζήτησε την απομάκρυνσή τους. Η συγκεκριμένη υπόθεση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα των επιπτώσεων που έχει η εξώθηση των Ρομά να μετακινηθούν σε άλλο χώρο χωρίς η πολιτεία να έχει προηγουμένως μεριμνήσει για την εξεύρεση κατάλληλου χώρου μετεγκατάστασης, καθώς η κατάληψη του ακινήτου φαίνεται να πραγματοποιήθηκε μετά την απομάκρυνση των Ρομά από την οδό Αγίου Πολυκάρπου στον Βοτανικό (βλ. αμέσως προηγούμενη υπόθεση). Εν προκειμένω, ο Συνήγορος του Πολίτη διευκρίνισε εγγράφως στους εκπροσώπους της εταιρείας ότι, λόγω των ειδικών κοινωνικών χαρακτηριστικών τους, οι Ρομά χρήζουν ιδιαίτερης κρατικής μέριμνας και προστασίας, και ότι η εταιρεία θα μπορούσε να απευθυνθεί στις εμπλεκόμενες δημόσιες υπηρεσίες, ζητώντας να επισπευθεί η εξεύρεση του κατάλληλου χώρου για τη μετεγκατάσταση των Ρομά. Επιπροσθέτως, η Αρχή επισήμανε ότι, λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικών χαρακτηριστικών της ευπαθούς κοινωνικής ομάδας των Ρομά, υφίστανται περιορισμοί στην

εκτέλεση ενδεχόμενης δικαστικής απόφασης αποβολής τους από το συγκεκριμένο ακίνητο, έως ότου εξευρεθεί από τις αρμόδιες αρχές κατάλληλος χώρος για τη μετεγκατάστασή τους. Κρίνεται βεβαίως αυτονόητο ότι, εξαιτίας της βλάβης που υφίσταται από τον περιορισμό της ελεύθερης χρήσης του ακινήτου της, η εταιρεία μπορεί να θεμελιώσει αξίωση αποζημίωσης από τις αρμόδιες αρχές (υπόθεση 12036/2007).

Προστασία δημόσιας υγείας – Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά δημότη του Δήμου Ταύρου σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία από την καύση καλωδίων και τη συσσώρευση απορριμμάτων στον καταυλισμό Ρομά επί της οδού Ορφέως 115, στον Βοτανικό. Η Αρχή, για μια ακόμη φορά, επισήμανε στις αρμόδιες υπηρεσίες την ανάγκη να εξευρεθεί κατάλληλος χώρος, δημοτικός ή άλλος με απαλλοτρίωση, για την άμεση μετεγκατάσταση των Ρομά. Επίσης, για όσο διάστημα εξακολουθεί η παραμονή τους στον συγκεκριμένο καταυλισμό, η Αρχή πρότεινε την άμεση λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την προστασία της υγείας τόσο των Ρομά όσο και των περιοίκων, όπως είναι η τακτική αποκομιδή των απορριμμάτων του καταυλισμού, η τοποθέτηση κάδων κοντά του και χημικών τουαλιετών εντός αυτού κ.λπ. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τη Διεύθυνση Υγείας της ΝΑ Αθηνών να μεριμνήσει για την εφαρμογή των παραπάνω μέτρων από τον δήμο. Ακόμη πρότεινε να συγκροτηθούν ειδικές ομάδες ενημέρωσης των Ρομά για θέματα προστασίας της δημόσιας υγείας και για τις βλαπτικές συνέπειες της καύσης καλωδίων, με συνεργασία του δήμου και της Διεύθυνσης Υγείας της ΝΑ Αθηνών. Τέλος, με αφορμή την πρόσφατη απόφαση του Δήμου Ταύρου να σφραγίσει τις επιχειρήσεις σκραπ (αγοραπωλησίας παλαιοσίδηρων και παλαιών μετάλλων) που λειτουργούν παράνομα εντός των διοικητικών του ορίων, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το πρόβλημα της εγκατάστασης των Ρομά στον Βοτανικό σχετίζεται με τη λειτουργία τέτοιου είδους επιχειρήσεων, και ζήτησε αφενός από τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΝΑ Αθηνών να συνδράμουν τον Δήμο Ταύρου στη σχετική πρωτοβουλία του, και αφετέρου από τον Δήμο Αθηναίων να προβεί και αυτός σε έλεγχο νομιμότητας αντίστοιχων επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός των δικών του διοικητικών ορίων (υπόθεση 12136/2007).

β. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά σε οικισμούς στη Θράκη

Με αφορμή μια σειρά σχετικών αναφορών, κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποίησε αυτοψία από τις 26 έως τις 29 Ιουνίου σε τέσσερις οικισμούς στη Θράκη, μεταξύ αυτών, στον οικισμό της οδού Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη και στον οικισμό Δροσερού Ξάνθης.

Συνθήκες διαβίωσης σε οικισμό Ρομά στην Αλεξανδρούπολη

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε αναφορά από κατοίκους της Αλεξανδρούπολης η οποία έθιγε, μεταξύ άλλων, τη μεγάλη καθυστέρηση ένταξης του οικισμού της οδού Άβαντος στο σχέδιο πόλεως. Η καθυστέρηση προκαλούσε αλληπάλληλα προβλήματα σε σχέση με τις υποδομές του οικισμού και με τη λειτουργία των σχολείων, των παιδικών σταθμών και του ιατροκοινωνικού κέντρου του οικισμού.

Πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις με τους τοπικούς φορείς, κατά τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε τόσο για το χρονοδιάγραμμα ένταξης του οικισμού στο σχέδιο πόλεως και την εφαρμογή της σχετικής πολεοδομικής μελέτης όσο και για τη συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος της εκπαίδευσης των παιδιών του οικισμού και τη βέλ-

τιστη λειτουργία του ιατροκοινωνικού κέντρου. Η Αρχή παρακολουθεί την εξέλιξη της ένταξης του οικισμού στον κοινωνικό ιστό (υπόθεση 6174/2007).

Συνθήκες διαβίωσης σε οικισμό Ρομά στο Δροσερό Ξάνθης

Σύλληλος γυναικών του Δροσερού Ξάνθης διαμαρτυρήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη για την έλλειψη υποδομών (λ.χ. ύδρευση, αποχέτευση, δίκτυο όμβριων υδάτων, ασφαλτόστρωση οδών) και το ιδιοκτησιακό καθεστώς οικισμού Ρομά, καθώς και τη λειτουργία των σχολείων, των παιδικών σταθμών και του ιατροκοινωνικού κέντρου στην περιοχή.

Επικοινωνώντας με τις υπηρεσίες του Δήμου Ξάνθης και διενεργώντας αυτοψία, η Αρχή διαπίστωσε ότι η δυσκολία επίλυσης των προβλημάτων συνδέεται με το γεγονός ότι το Δροσερό δεν είναι αναγνωρισμένος οικισμός, αλλά αποτελείται από αυθαίρετες κατασκευές. Παρά ταύτα, μια σειρά έργων φέρεται να έχει υλοποιηθεί από τον Δήμο Ξάνθης, ο οποίος έχει υποβάλει φάκελο για την ένταξη της περιοχής στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και την αναγνώριση του οικισμού. Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε εναλλακτικές λύσεις για την επίτευξη των διαδικασιών ένταξης της περιοχής στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, για τη δημιουργία σχολείων και την ορθή λειτουργία των παιδικών σταθμών, καθώς και για τη λειτουργία του ιατροκοινωνικού κέντρου ως συνδέσμου μεταξύ του οικισμού και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί τις εξελίξεις (υπόθεση 4639/2007).

γ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην περιοχή του Ασπρόπυργου – Στεγαστική αποκατάσταση – Κοινωνική ένταξη

Από την αρχή της λειτουργίας του, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει παρέμβει ποικιλοτρόπως για την εξεύρεση λύσεων στο πρόβλημα των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά στην ευρύτερη περιοχή του Ασπρόπυργου (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Νέα Ζωή, Ψάρι, Νεόκτιστα Ασπρόπυργου κ.λπ.), καθώς έχει δεχθεί αναφορές από διάφορες πλευρές, όπως, ενδεικτικά: α) από ιδιώτες των οποίων τα οικόπεδα έχουν καταπατηθεί ή οι οποίοι υφίστανται τις αρνητικές επιπτώσεις της γειτνίασης με τους καταυλισμούς των Τσιγγάνων, β) από Τσιγγάνους που διαμαρτύρονται για τις συνθήκες διαβίωσής τους, γ) από συλλόγους, Τσιγγάνων και μη Τσιγγάνων, που στόχο έχουν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης όλων των κατοίκων και την προστασία του περιβάλλοντος, δ) από τις δημοτικές αρχές Ασπρόπυργου, ε) από ΜΚΟ, και στ) από διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο της διερεύνησης των σχετικών υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διενεργήσει αυτοψίες στην περιοχή και έχει δημοσιοποιήσει σχετικό πόρισμα, με το οποίο μάλιστα ζητούσε εισαγγελική παρέμβαση. Επιπλέον, η Αρχή έχει παραστεί σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Ασπρόπυργου και έχει υποστηρίξει κάθε θετική προσπάθεια των εμπλεκόμενων φορέων, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής, την κοινωνική ειρήνη μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, χωρίς ωστόσο έως σήμερα να έχει υπάρξει αξιοσημείωτη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατανοώντας τη σοβαρότητα και την πολυπλοκότητα του προβλήματος της στεγαστικής αποκατάστασης και της κοινωνικής ένταξης των Ρομά της περιοχής, έχει προτείνει στις αρμόδιες υπηρεσίες, ως ενδεδειγμένη λύση, την κατάρτιση μακροπρόθεσμου, συγκεκριμένου και ολοκληρωμένου σχεδίου παρέμβασης στην περιοχή, το οποίο μάλιστα, κατά την κρίση της Αρχής, έχει ήδη καθυστερήσει ανεπίτρεπτα. Το περιεχόμενο των επί μέρους δράσεων τις οποίες

προτείνει ο Συνήγορος του Πολίτη πρόκειται να τεθεί υπόψη των εμπλεκόμενων αρχών στις αρχές του 2008. Αυτό το σχέδιο, βεβαίως, πρέπει να εφαρμοστεί παράλληλα με προσωρινά μέτρα βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης –λ.χ αποκομιδή απορριμμάτων, παροχή νερού και ηλεκτρικού– και με μεταβατικά προγράμματα ένταξης –λ.χ. επαγγελματική κατάρτιση, κίνητρα για μετεγκατάσταση κ.λπ.– (υποθέσεις 15891/2007, 16048/2006, 14062/2006, 1919/2006, 13301/2001, 14902/2001, 13399/2001, 11128/2000).

δ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην Απόληαινα Λευκάδας – Αντιδράσεις περιοίκων

Στην Απόληαινα Λευκάδας είχαν αντιδράσει κάτοικοι λόγω των ανθυγιεινών συνθηκών που επικρατούσαν σε ακίνητο ιδιοκτησίας Τσιγγάνων. Μετά την προσφυγή των κατοίκων στον Συνήγορο του Πολίτη (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 231–232), η Διεύθυνση Πολεοδομίας της ΝΑ Λευκάδας αντέδρασε θετικά στις σχετικές συστάσεις της Αρχής για μείωση των υπέρογκων προστίμων που είχαν επιβληθεί σε αυθαίρετες κατασκευές. Επίσης, η συγκεκριμένη υπηρεσία, ενεργώντας σύμφωνα με τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, ζήτησε με έγγραφό της προς την τεχνική υπηρεσία του Δήμου Λευκάδας να κατατεθεί μελέτη για την έκδοση οικοδομικής άδειας για λιύόμενες ή μόνιμου τύπου κατασκευές, επισημαίνοντας μάλιστα ότι προτίθεται να βοηθήσει την ομάδα των Ρομά κατά παρέκκλιση του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ΓΟΚ), στο πλαίσιο της εφαρμογής διάταξης της με αρ. ΠΠ/23641/3.7.2003 ΚΥΑ για την οργανωμένη εγκατάσταση. Επιπλέον, η Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας της ΝΑ Λευκάδας διενήργησε νέο επιτόπιο έλεγχο στην περιοχή, κατά τον οποίο διαπίστωσε αφενός ότι οι Ρομά είχαν προβεί σε μερική εφαρμογή των συστάσεών της για την κατασκευή αποχωρητηρίου και αφετέρου ότι συμφωνούσαν όσον αφορά στην προτεινόμενη και από τον Συνήγορο του Πολίτη μετεγκατάστασή τους σε κατάλληλο χώρο με φροντίδα του δήμου. Ως προς το τελευταίο ζήτημα, η Αρχή συνεχίζει την παρέμβασή της προς τον Δήμο Λευκάδας, με σκοπό αυτός να λάβει τα αναγκαία θετικά μέτρα (άρθρο 75 του Ν. 3463/2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων») για την πλήρη ενσωμάτωση των Ρομά στον κοινωνικό ιστό (λ.χ. ένταξη σε πρόγραμμα επιδότησης δανείου για τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά κ.ά.). Εν προκειμένω, ο δήμος έχει ενημερώσει την Αρχή για την τοποθέτηση ορισμένων –πλην όμως ανεπαρκών, κατά τη γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη– κάδων απορριμμάτων. Τέλος, η δημοτική αρχή ισχυρίζεται ότι αναζητεί χώρο μόνιμης διαμονής για τους Ρομά. Η Αρχή αναμένει να ενημερωθεί από τον Δήμο Λευκάδας για την υλοποίηση της πρόθεσής του (υπόθεση 2864/2006).

ε. Μετεγκατάσταση Ρομά (Λευκάδα)

Στο πλαίσιο διαμεσολάβησης του Συνηγόρου του Πολίτη στην υπόθεση διαμαρτυρίας κατοίκων του οικισμού Απόληαινας Λευκάδας για την εγκατάσταση Ρομά κοντά σε διατηρητέο Ιερό Ναό (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 232), οι αρμόδιες υπηρεσίες (22η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων/ΕΒΑ, Δήμος Λευκάδας, Διεύθυνση Υγείας ΝΑ Λευκάδας) ενημερώθηκαν για την ανάγκη να ληφθούν θετικά μέτρα για τη στεγαστική και την κοινωνική αποκατάσταση της ομάδας (2000/43/ΕΚ, Ν. 3304/2005) και την προστασία της δημόσιας υγείας στην περιοχή, χωρίς όμως την επιβολή κυρώσεων ή μέτρων καταναγκασμού. Από τον δήμο ζητήθηκε επιπλέον –κατ' εφαρμογήν του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρο 75 του Ν. 3463/2006)– να ενισχύσει τα μέλη της ομάδας των Ρομά, ως άστεγους και οικονομικά αδύναμους δημότες, καθώς επίσης να τους καταγράψει και να συνδράμει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Διαπιστώθηκε ότι η 22η ΕΒΑ ανταποκρίθηκε θετικά στις συστάσεις της Αρχής, ανακαλώντας το αρχικό αίτημά της για απομάκρυνση

των Ρομά από την περιοχή του μνημείου και ζητώντας από τις υπηρεσίες της νομαρχίας και του δήμου να συνδράμουν την ομάδα στον χώρο διαμονής της και να μεριμνήσουν για την ανακατασκευή των καταλυμάτων της σε ισόγειες ελαφρές κατοικίες με χώρους υγιεινής. Σε αυτή την κατεύθυνση, η Διεύθυνση Πολεοδομίας, με έγγραφό της προς την τεχνική υπηρεσία του δήμου, ζήτησε την κατάθεση μελέτης για την έκδοση οικοδομικής άδειας για θυόμενες ή μόνιμου τύπου κατασκευές, υπογραμμίζοντας μάλιστα ότι η υπηρεσία προτίθεται να βοηθήσει την ομάδα των Ρομά κατά παρέκκλιση του ΓΟΚ, στο πλαίσιο της εφαρμογής διάταξης της με αρ. ΠΠ/23641/3.7.2003 ΚΥΑ για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων. Θετική κρίνεται και η συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη της Διεύθυνσης Υγείας της ΝΑ Λευκάδας, η οποία πραγματοποίησε διαδοχικές αυτοψίες και ενημέρωσε τους Ρομά σχετικά με την ανάγκη για καθαριότητα, παροτρύνοντάς τους να δημιουργήσουν αποχωρητήριο. Πράγματι, η Διεύθυνση διαπίστωσε ότι κατασκευάστηκε από τους ίδιους αποχωρητήριο και στεγανός βόθρος, πλην όμως, εκκρεμεί η τήρηση της καθαριότητας στον περιβάλλοντα χώρο. Σε αυτοψία που πραγματοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Υγείας της ΝΑ Λευκάδας στην Απόληαινα παρευρέθηκαν εκπρόσωποι του δήμου, και υπάλληλοί του προχώρησαν σε εργασίες διαμόρφωσης του εδάφους στον χώρο διαμονής των Ρομά, ενώ, έπειτα από αίτημα της 22ης ΕΒΑ και της Διεύθυνσης Υγείας, τοποθέτησαν στον συγκεκριμένο χώρο κάδους απορριμμάτων, οι οποίοι ωστόσο δεν επαρκούν, σύμφωνα με τις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε εγγράφως στον δήμο την ανάγκη να εφαρμόσει τις σχετικές διατάξεις της προαναφερθείσας κοινοτικής Οδηγίας 2000/43/ΕΚ και του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, να καταγράψει τα μέλη της ομάδας και να συμβάλει με κάθε τρόπο ώστε τα καταλύματα να ανακατασκευαστούν σύμφωνα με τους όρους της 22ης ΕΒΑ. Έκτοτε η Αρχή αναμένει ενημέρωση από τον δήμο. Το πρόβλημα της αποκατάστασης της συγκεκριμένης ομάδας παραμένει οξύ: Ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε από την 22η ΕΒΑ ότι εκδηλώθηκε πυρκαγιά στον χώρο εγκατάστασης των Ρομά. Η υπόθεση εκκρεμεί, καθώς αναμένονται περαιτέρω ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών (υπόθεση 13770/2006).

στ. Ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης Ρομά στον Δήμο Λεχαιών – Αντιδράσεις περιοίκων

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε υπόθεση σχετική με την απειλή της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας των περιοίκων λόγω συσσώρευσης απορριμμάτων από την εγκατάσταση αθλων Ρομά σε πολυκατοικία της περιοχής. Οι Ρομά διαβιούν σε άθλιες συνθήκες, σε μεγάλες ομάδες, χωρίς να διαθέτουν τις στοιχειώδεις εγκαταστάσεις (αποχωρητήρια, αποχέτευση κ.λπ.), με αποτέλεσμα τη σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας της ζωής τόσο της δικής τους όσο και των περιοίκων. Οι κάτοικοι της περιοχής έχουν κατ' επανάληψη απευθυνθεί στον Δήμο Λεχαιών και στη ΝΑ Ηλείας, προκειμένου να ενημερωθούν για τις σχετικές ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών, χωρίς ωστόσο να λάβουν απάντηση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στον Δήμο Λεχαιών, στη ΝΑ Ηλείας και στις αστυνομικές αρχές της περιοχής, επισημαίνοντας την ανάγκη παρέμβασης όλων των εμπλεκόμενων φορέων, με στόχο την αναζήτηση βιώσιμης λύσης για την αξιοπρεπή στέγαση και διαβίωση των Ρομά, με παράλληλη διασφάλιση της δημόσιας υγείας.

Ο Δήμος Λεχαιών ενημέρωσε εγγράφως την Αρχή για τις κατά καιρούς σχετικές ενέργειές του και για εκείνες της ΝΑ Ηλείας, οι οποίες ωστόσο δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, λόγω του ιδιωτικού χαρακτήρα του κτιρίου. Η Αστυνομική Διεύθυνση Ηλείας πληροφορήθηκε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει σχηματιστεί ποινική δικογραφία από τον εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αμαλιάδας, ότι η υπηρεσία παρακολουθεί το θέμα και ότι

θα εφαρμόσει τα νόμιμα εις βάρος των παραβατών. Η Αρχή πρότεινε μια σειρά από μέτρα για την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων για τη δημόσια υγεία, όπως την τοποθέτηση χημικών τουαλετών, λόγω του προσωρινού χαρακτήρα της εγκατάστασης. Επιπλέον, επισήμανε ότι ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων σε Ρομά χωρίς παράλληλη μέριμνα για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας δεν επιλύει το πρόβλημα. Η υπόθεση εκκρεμεί (υπόθεση 9760/2007).

z. Κατεδάφσεις καταλυμάτων Ρομά στην Πάτρα – Εξώσεις – Στεγαστική αποκατάσταση

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολούθησε εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη των πρωτοβουλιών που οι τοπικές αρχές είχαν λάβει για την επίλυση των προβλημάτων που προέρχονταν από τις εγκαταστάσεις Ρομά στις περιοχές Μακρυγιάννη και Ριγανόκαμπου του Δήμου Πατρέων (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 230–231). Επισκέφθηκε μάλιστα εκ νέου την Πάτρα, ζητώντας από τους αρμόδιους φορείς (Δήμο Πατρέων και Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας) αφενός ενημέρωση σχετικά με το ζήτημα της μετεγκατάστασης των Ρομά που διαβιούν στον καταυλισμό, και αφετέρου τη λήψη μέτρων για τη στεγαστική αποκατάσταση τόσο των Ρομά οι οποίοι είναι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Πατρέων όσο και των διερχόμενων πλανόδιων πληθυσμιακών ομάδων. Με την επίσκεψή του αυτή διαπίστωσε τη μερική τουλάχιστον κατάρρευση του προγράμματος επιδότησης στέγης για τις οικογένειες διαπιστωμένων δημοτών Πατρών, αφού οι μισές περίπου από αυτές για διάφορους λόγους –οι οποίοι δεν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα από τον δήμο– εκδιώχθηκαν από τις κατοικίες που ενοικιάστηκαν προς τούτο και επέστρεψαν στον παλαιό «καταργηθέντα» καταυλισμό. Ορισμένες ωστόσο από αυτές τις οικογένειες αναμένουν τη χορήγηση στεγαστικού δανείου. Αντίστοιχα, παρά την επανειλημμένη σχετική υπόδειξη εκ μέρους της Αρχής, καμία ενέργεια δεν φαίνεται να έχει γίνει από τις τοπικές αρχές προκειμένου να εντοπιστούν οι πληθυσμιακές ομάδες που πιθανώς να εξαναγκάστηκαν έμμεσα (δηλαδή με την εν τη απουσία τους κατεδάφιση των καταλυμάτων τους) να μετακινηθούν. Αυτό δε είναι αναγκαίο προκειμένου να διαπιστωθεί αν πρόκειται για σταθερούς κατοίκους της ευρύτερης περιοχής και, στη συνέχεια, να καταστεί δυνατή η υποστήριξή τους. Πιθανολογείται ότι τέτοια πρόσωπα πιθανόν να βρίσκονται μεταξύ των εγκατεστημένων στη λεγόμενη βιομηχανική περιοχή. Η Περιφέρεια Δυτικής Πελοποννήσου φαίνεται να συμμερίζεται κατ' αρχήν την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με την ανάγκη για άμεση μέριμνα αφενός για την κοινωνική στήριξη και των Ρομά που, αν και δεν είναι δημότες, διαβιούν μακροχρόνια στην περιοχή, και αφετέρου για τη δημιουργία μόνιμης κατάλληλης εγκατάστασης για την προσωρινή διαμονή των εποχιακών εργαζομένων. Παρά τη θετική της στάση όμως, η Περιφέρεια αποφεύγει να αναλάβει σχετική πρωτοβουλία, μοιλονότι, λόγω των περιστάσεων –ιδίως δε της αδράνειας του δήμου– υπέχει σχετική υποχρέωση (υποθέσεις 2532/2005, 2880/2005, 9555/2006).

η. Εγκατάσταση Ρομά στον προστατευόμενο υγρότοπο της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερευνά, από το 2000, αναφορές σχετικά με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις καταστροφικές παρεμβάσεις στον υγρότοπο της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, η οποία ανήκει στην Α' ζώνη προστασίας της Συνθήκης Ramsar. Η Αρχή έχει διαπιστώσει, μεταξύ άλλων, εκτεταμένες παράνομες επιχώσεις της λιμνοθάλασσας. Σε μια από τις επιχωμένες περιοχές έχουν εγκατασταθεί οικίσκοι (τύπου container) που στεγάζουν Ρομά, χωρίς όμως να εξασφαλίζονται οι κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, γεγονός που ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει

αποστείλει σημαντικό αριθμό εγγράφων προς τους εμπλεκόμενους φορείς και έχει πραγματοποιήσει τρεις συσκέψεις και αυτοψίες στην περιοχή, παρεμβαίνοντας με τρεις κυρίως στόχους: α) την άμεση μετεγκατάσταση των Ρομά, β) την προστασία της υγείας του συγκεντρωμένου πληθυσμού των Ρομά για όσο χρόνο συνεχίσουν να διαβιούν στον υπάρχοντα καταυλισμό έως την οριστική μετεγκατάστασή τους, και γ) την άμεση πραγματοποίηση όλων των απαραίτητων ενεργειών για την άρση των επιπτώσεων στη λιμνοθάλασσα και την προστασία του περιβάλλοντος στην εν λόγω ευαίσθητη περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό, η Αρχή ζήτησε από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της προτεινόμενης οριστικής λύσης για την εγκατάσταση των Ρομά, τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς απομάκρυνσης των Ρομά από την περιοχή –έστω και εάν αυτή περιλαμβάνει την προσωρινή τους εγκατάσταση σε άλλον χώρο, όπως π.χ. σε ξενοδοχεία– και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος με την άμεση απομάκρυνση των υλικών επίχωσης από την περιοχή.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ενημέρωσε εγγράφως τον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει ζητήσει χρηματοδότηση για κατεδαφίσεις στην Τουρλίδα Μεσολογγίου, και πρόσφατα ο Δήμος Μεσολογγίου πληροφόρησε την Αρχή ότι αναζητά χώρο μετεγκατάστασης των Ρομά και ότι λάμβάνει μέτρα προστασίας για τη δημόσια υγεία. Οι άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες δεν έχουν απαντήσει επί της ουσίας στις επιστημονικές του Συνηγόρου του Πολίτη. Δεδομένης της σοβαρότητας των θεμάτων και της ιδιαίτερης καθυστέρησης στην επίλυσή τους, προσδοκείται η άμεση και αποτελεσματική συνδρομή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και η περαιτέρω συνεργασία τους με την Αρχή (υποθέσεις 14116/2000, 14178/2000, 8332/2001, 11158/2006).

θ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στο Αγρίνιο –

Αποζημίωση για απαλλοτρίωση καταληφθέντος οικοπέδου από Ρομά

Κάτοικοι της περιοχής του Βοϊδολίβαδου Αγρινίου διαμαρτυρήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη για τις επικίνδυνες για τη δημόσια υγεία συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην περιοχή και για την επί μακρόν εκκρεμότητα στην καταβολή αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση καταληφθέντος ακινήτου από οικογένειες Ρομά.

Ως προς το ζήτημα της προστασίας της δημόσιας υγείας, η Αρχή ενημερώθηκε ότι είχε διενεργηθεί σχετική αυτοψία στον χώρο από τον αρμόδιο νομίατρο –ο οποίος επιβεβαίωσε την απουσία κατάλληλων συνθηκών υγιεινής– και ζήτησε από τον Δήμο Αγρινίου να τον πληροφορήσει για τις ενέργειές του σχετικά με: α) την υλοποίηση του υπάρχοντος σχεδίου μετεγκατάστασης των Ρομά, β) την άμεση βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους στον χώρο της προσωρινής τους εγκατάστασης, και γ) τη διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης μεταξύ των Ρομά και των υπολοίπων κατοίκων της περιοχής. Ως προς το ζήτημα της καταβολής της αποζημίωσης, έως σήμερα η διοίκηση δεν έχει πληροφορήσει εγγράφως την Αρχή, όπως της ζητήθηκε (υποθέσεις 8410/2006, 1970/2007).

ι. Μετεγκατάσταση Ρομά στην Τεγέα

Τοπικός πολιτιστικός σύλλογος και πολίτες Ρομά που έχουν ζητήσει στεγαστικά δάνεια απευθύνθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος ενημερώθηκε εγγράφως από το Τμήμα Αναπτυξιακών Προγραμμάτων της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του ΥΠΕΣΔΔΑ ότι το υπουργείο ενέκρινε την αγορά έκτασης στην περιοχή των Αρσενείων για τη μετεγκατάσταση των Ρομά που διαβιούν στην περιοχή Τουρκοδέντρι Τζίβα. Επίσης, το υπουργείο εξέδωσε απόφαση χρηματοδότησης του Δήμου Τρίπολης, με αντι-

κείμενο την αγορά της παραπάνω έκτασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ζητήσει ενημέρωση από τον Δήμο Τρίπολης για τις συνθήκες διαβίωσης και το στάδιο υλοποίησης του σχεδίου μετεγκατάστασης των Ρομά της περιοχής (υποθέσεις 17561/2005, 12372/2005, 13625/2005).

ια. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά στην Αργολίδα – Μετεγκατάσταση

Με αφορμή αναφορά που υποβλήθηκε στην Αρχή από κατοίκους του Δήμου Ερμιόνης με αίτημα την απομάκρυνση των Τσιγγάνων από την περιοχή, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε εγγράφως στους ενδιαφερομένους και στον Δήμαρχο Ερμιόνης. Κλημάκιο της Αρχής επισκέφθηκε καταυλισμούς Ρομά στην ευρύτερη περιοχή της Αργολίδας, όπου διαπιστώθηκαν οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης της πλειονότητας των Ρομά. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στον Δήμαρχο Ερμιόνης ότι έπρεπε να προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες, μεταξύ των οποίων τη μετεγκατάσταση πληθυσμιακής ομάδας Ρομά που ζει στην περιοχή της Μιδέας. Τέθηκε επίσης το ζήτημα της επιβολής προστίμων εις βάρος κάποιων Ρομά για κατασκευές σε οικόπεδα ιδιοκτησίας τους. Επιπλέον, λόγω των αστυνομικών επιχειρήσεων στην περιοχή της Μιδέας και της Νέας Τίρυνθας, οι οποίες αναδείχθηκαν από τον τοπικό Τύπο, η Αρχή επισήμανε εγγράφως στον Αστυνομικό Διευθυντή Αργολίδας ότι η όποια τυχόν ιδιαιτερότητα των περιστάσεων όχι μόνο «δεν αμβλύνει ούτε κατ' ελάχιστον, αλλ' αντίθετα επιτείνει την υποχρέωση τήρησης όλων εκείνων των προβλεπόμενων από τον νόμο τυπικών εγγυήσεων που οριοθετούν την εκδήλωση μέτρων καταναγκασμού ή περιορισμού ατομικών ελευθεριών όπως οι έλεγχοι, έρευνες, προσαγωγές και άλλες συνήθεις αστυνομικές ενέργειες ή προανακριτικές πράξεις. Ιδιαίτερη δε προσοχή συνιστάται στην περίπτωση έρευνας που διενεργείται εντός καταλυμάτων, που, χρησιμοποιούμενα ως κατοικίες, απολαμβάνουν ειδικής συνταγματικής προστασίας». Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις σχετικές εξελίξεις (υπόθεση 13625/2005).

ιβ. Μετεγκατάσταση Ρομά στην Καλαμάτα

Στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικής υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με τα ζητήματα της καταπάτησης ιδιωτικού ακινήτου από Ρομά και της μετεγκατάστασης των Ρομά στην περιοχή της Καλαμάτας. Η Αρχή διενήργησε αυτοψία στην περιοχή του Βιομηχανικού Πάρκου και της Αγίας Τριάδας. Ως προς το ζήτημα της μετεγκατάστασης των Ρομά, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώθηκε για την υλοποίηση σχεδίου για τη μετεγκατάστασή τους στην περιοχή της Μπυρμπίτας του Δήμου Καλαμάτας. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολουθεί την υλοποίηση του σχεδίου μετεγκατάστασης (υπόθεση 19775/2005).

ιγ. Συνθήκες διαβίωσης Ρομά – Πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά διαθέσιμα στο κοινό

Ο Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε αυτοψία στον οικισμό Ρομά Αγία Σοφία, στα όρια του Δήμου Εχεδώρου, στη Θεσσαλονίκη, όπου διαπίστωσε σοβαρά προβλήματα στις υποδομές του, τα οποία δημιουργούν εστίες μόλυνσης επικίνδυνες για την υγεία των Ρομά. Ύστερα από τη σχετική παρέμβαση της Αρχής, το αποχετευτικό σύστημα του οικισμού βελτιώθηκε.

Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε με το ζήτημα της υλοποίησης από τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΟΑΣΘ) απόφασης του Συμβουλίου Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης (ΣΑΣΘ), βάσει της οποίας καταργήθηκε η διέλευση λεωφορείου από τον οικισμό Ρομά Αγία Σοφία, και ο τερματικός σταθμός μεταφέρθηκε

εκτός του οικισμού. Η λεωφορειακή γραμμή ήταν το μοναδικό δημόσιο μέσο συγκοινωνίας του οικισμού με τον οικιστικό ιστό της συμπρωτεύουσας. Η ΜΚΟ που προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη είχε καταγγείλει επανειλημμένα το γεγονός στον ΣΑΣΘ, ζητώντας την εκ νέου είσοδο του λεωφορείου στον οικισμό, προς εξυπηρέτηση των κατοίκων. Το ΣΑΣΘ αρνήθηκε, επικαλούμενο λόγους ασφαλείας, χωρίς ωστόσο να τεκμηριώνει με αποδεικτικά στοιχεία τις καταγγελίες για σοβαρούς βανδαλισμούς και απειλές κατά επιβατών και υπαλλήλων του ΟΑΣΘ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε εγγράφως στο ΣΑΣΘ, υπογραμμίζοντας το συνταγματικό δικαίωμα όλων των κατοίκων στην παροχή υπηρεσιών από τα μέσα μαζικής μεταφοράς και την ενδεχόμενη παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 3 του Ν. 3304/2005. Το ΣΑΣΘ, στην έγγραφη απάντησή του, υπερασπίστηκε την ευαισθησία του σε θέματα εξυπηρέτησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, επανέλαβε ότι η απόφασή του ελήφθη για λόγους ασφαλείας των εργαζομένων και των επιβατών και ύστερα από επιτακτικά αιτήματα του συνδικάτου εργαζομένων του ΟΑΣΘ, και συμφώνησε να γίνουν προσπάθειες ώστε να βρεθεί λύση που να εξυπηρετεί τους κατοίκους του οικισμού.

Πρόσφατα, η Αρχή ενημερώθηκε από τον πρόεδρο του ΣΑΣΘ ότι πραγματοποιήθηκε σύσκεψη των εμπλεκόμενων φορέων, στην οποία πάντως δεν κλήθηκαν να συμμετάσχουν ούτε ο Συνήγορος του Πολίτη ούτε εκπρόσωποι των Ρομά του οικισμού. Κατά τη σύσκεψη αποφασίστηκε η βελτίωση του εκτός οικισμού νέου τέρματος και ο σχεδιασμός μέτρων τα οποία το ΣΑΣΘ θα προτείνει προς υλοποίηση στον Δήμο Εχεδώρου, με τα οποία θα εξασφαλίζεται η πρόσβαση των κατοίκων του οικισμού στο τέρμα. Η υπόθεση είναι σε εξέλιξη (υπόθεση 14021/2007).

ιδ. Εγγραφή Ρομά στο δημοτολόγιο

Πολίτης Ρομά προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη γιατί δεν μπορούσε να εγγραφεί στο δημοτολόγιο του δήμου κατοικίας του, με συνέπεια να αδυνατεί να αποκτήσει δελτίο αστυνομικής ταυτότητας. Η εγγραφή του στο δημοτολόγιο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί επειδή ο ενδιαφερόμενος δεν ήταν σε θέση να προσκομίσει ληξιαρχική πράξη γεννήσεως, καθόσον αυτή ουδέποτε είχε συνταχθεί. Επίσης, η οικονομική κατάστασή του δεν του επέτρεπε να προσφύγει στο δικαστήριο ώστε, με τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, να επιτύχει τη σύνταξη της απαιτούμενης ληξιαρχικής πράξης. Η Αρχή πρότεινε, για την αντιμετώπιση του προβλήματος, τη διαδικασία του Ν. 3226/2004 περί παροχής νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος. Εν τούτοις, η διαδικασία αυτή δεν φαίνεται να βοηθάει αποτελεσματικά το σύνολο των Ρομά που αντιμετωπίζουν παρόμοιο πρόβλημα εγγραφής στα δημοτολόγια, εξαιτίας της υπολειπόμενης στην χώρα μας του θεσμού της δωρεάν νομικής αρωγής αλλά και του εκτιμώμενου μεγέθους του πληθυσμιακής ομάδας Ρομά που αντιμετωπίζει παρόμοιο πρόβλημα. Η επίλυση του ζητήματος δεν φαίνεται να είναι εφικτή χωρίς τη ρυθμιστική παρέμβαση του αρμόδιου Υπουργείου Εσωτερικών στην κατεύθυνση της καθιέρωσης ειδικής διαδικασίας ληξιαρχικής εγγραφής, που θα διαθέτει ωστόσο και επαρκή εχέγγυα αξιοπιστίας, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα κατάχρησης (υπόθεση 433/2007).

Όλες οι παραπάνω υποθέσεις επιβεβαιώνουν τόσο τις εθνικές διαστάσεις του ζητήματος των Ρομά όσο και την επιτακτική ανάγκη για άμεση εφαρμογή πολλαπλών στοχευμένων προγραμμάτων αποκατάστασης και κοινωνικής στήριξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τέτοιες δράσεις θα έχουν πιθανότητες επιτυχίας μόνον εφόσον συνδυάζονται και

συντονίζονται μεταξύ τους αλλά και τελούν υπό στενή παρακολούθηση και έλεγχο εκ μέρους κάποιου κεντρικού συντονιστή σε εθνικό επίπεδο. Με δεδομένη τη συναρμοδιότητα πολλών υπουργείων (κυρίως των Υπουργείων Εσωτερικών, ΠΕΧΩΔΕ, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) και την κατ' ουσίαν αδράνεια της οικείας διυπουργικής επιτροπής για τα ζητήματα των Ρομά, φαίνεται απαραίτητη η ανάδειξη ειδικού δημόσιου φορέα (π.χ. ειδικής γραμματείας ή άλλου αυτοτελούς οργάνου) που θα αναλάβει την υλοποίηση του σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, κυρίως όμως τον *υποχρεωτικό* συντονισμό των περιφερειακών κρατικών υπηρεσιών και των ΟΤΑ στο πλαίσιο σαφών και στοχευμένων τοπικών συμπράξεων, οι οποίες πρέπει να έχουν, μεταξύ άλλων, τους εξής στόχους:

- α. Να διαμορφωθούν συνθήκες μόνιμης στέγασης των Ρομά, με ταυτόχρονη μεταβολή του νομικού καθεστώτος ιδιοκτησίας και με προώθηση των ρυμοτομικών σχεδίων.
- β. Έπειτα από εξειδίκευση του πλαισίου που θέτει ο Ν. 3304/2005 σχετικά με *θετικά μέτρα*, να υπάρξει ανάλογη ρύθμιση για τη σύνδεση των οικισμών Ρομά με τα δίκτυα νερού, ηλεκτρισμού και αποχέτευσης.
- γ. Να δημιουργηθούν σε καταυλισμούς υποδομές για μετακινούμενες ομάδες πληθυσμού.
- δ. Να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ανήλικων Ρομά στην εκπαίδευση.
- ε. Να παρέχονται αδιαλείπτως υπηρεσίες υγείας και σχετική ενημέρωση για την πρόληψη νοσημάτων και κινδύνων για τη δημόσια υγεία.
- στ. Να επιδιωχθεί η αποτροπή παράνομων και επιβλαβών για όλους δραστηριοτήτων βιοπορισμού, μέσω της προσφοράς εναλλακτικών πόρων διαβίωσης.
- ζ. Πριν από κάθε βίαιη αποβολή ή με άλλον τρόπο αναγκαστική αποχώρηση των Ρομά από καταυλισμούς, να έχει προηγηθεί η υπόδειξη συγκεκριμένου χώρου μετεγκατάστασης με κατάλληλες υποδομές, οι οποίες να διασφαλίζουν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Αυτές τις συγκεκριμένες κατευθύνσεις τις υπέδειξε με έμφαση ο Συνήγορος του Πολίτη στην περίπτωση των Ρομά του Βοτανικού, με το με αρ. πρωτ. 2552/23.10.2007 έγγραφο του προς τον Υπουργό Εσωτερικών, επισημαίνοντας ταυτόχρονα ότι οι εξελίξεις στο θέμα των καταυλισμών των Ρομά στην περιοχή έχουν προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις, με αποτέλεσμα την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης τόσο των σκηνιτών Τσιγγάνων όσο και των περιοίκων-κατοίκων του Δήμου Ταύρου

Η ΕΕΔΑ συμπεριφέρει τις παραπάνω διαπιστώσεις και προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο ειδικής ομάδας η οποία αποσκοπεί στη συνεργασία ανάμεσα αφενός μεν στις δημόσιες αρχές και τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την προστασία των δικαιωμάτων των Ρομά, αφετέρου δε στους εκπροσώπους των οργανώσεων των Ρομά.

Στις δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη κατά το 2007 συμπεριλαμβάνονται ο σχεδιασμός και η ενεργοποίηση ενός ανοικτού πιλοτικού δικτύου επικοινωνίας με ΜΚΟ και άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα προστασίας των Ρομά. Άμεση επιδίωξη ήταν η διάχυση και η άντληση πληροφοριών για ζωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και ο από κοινού συντονισμός της δράσης των συμμετέχοντων φορέων οι οποίοι δραστηριοποιούνται για την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη των Ρομά που διαμένουν στη χώρα. Εξάλλου, ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΥΝΟΜΙΑ, διοργάνωσε, σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ευρωπαϊκή συνάντηση εργασίας στο Ναύπλιο (7–8 Δεκεμβρίου 2007). Στη συνάντηση συμμετείχαν τα μέλη του παραπάνω δικτύου και αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οι κανονιστικές και οι νομοθετικές εξελίξεις στην Ευρώπη σχετικά με τις πληθυσμιακές ομάδες των Ρομά. Έμφαση δόθηκε στα ζητή-

ματα της εκπαίδευσης και της στέγασης, καθώς και στα προβλήματα που ανακύπτουν στις σχέσεις των Ρομά με τη δημόσια διοίκηση (βλ. σχετικά *Συμπεράσματα* στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη, <http://www.synigoros.gr/diakriseis>).

3.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

3.2.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κατά το 2007 συνεχίστηκαν η εντατική συνεργασία και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και άλλων φορέων, εντός και εκτός της Ελλάδας, που δραστηριοποιούνται σε θέματα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παράλληλα, αξιοποιώντας τη γνώση και την εμπειρία του, ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε σε μια σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων που στόχο είχαν την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση σε θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων στον χώρο της εργασίας. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε:

- σε ημερίδα με θέμα «Η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης», την οποία διοργάνωσε η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Απασχόλησης, στο πλαίσιο του κοινοτικού «Προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001–2006)», στη Θεσσαλονίκη,
- σε συνέδριο με θέμα «Πενήντα χρόνια ισότητας των φύλων», το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες,
- σε συνέδριο με θέμα «Age discrimination in European Law», το οποίο διοργάνωσε η European Women Lawyers Association στη Ζυρίχη,
- σε συνέδριο με θέμα τις διακρίσεις το οποίο διοργάνωσε η Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Λουξεμβούργο,
- σε σεμινάριο με θέμα «Εφαρμογή των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων», το οποίο διοργάνωσε η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
- στην έκτη Εθνική Στρογγυλή Τράπεζα με θέμα «Προβλήματα διακρίσεων στους τομείς της αγοράς εργασίας και της πρόσβασης στην υγεία και την κοινωνική πρόνοια», την οποία διοργάνωσε η ΜΚΟ «Αντιγόνη» στα γραφεία της ΓΣΕΕ,
- σε συνεδρίαση της ολομέλειας της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος με θέμα «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»,
- σε δύο ημερίδες με τα εξής θέματα: α) «Αποκλεισμός Ρομά στην Ελλάδα και προοπτικές ένταξης», και β) «Πρόσβαση των πολιτών τσιγγανικής καταγωγής στην αγορά εργασίας και το σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης», τις οποίες διοργάνωσε η ΜΚΟ «Οικοκοινωνία» στη Θεσσαλονίκη,
- σε σεμινάριο με θέμα «Anti-discrimination legislation and e-learning», που το διοργάνωσε το IOM-Finnish League for Human Rights στο Ελσίνκι,
- σε ημερίδα με θέμα «Η ισότιμη συμμετοχή των Ελλήνων Τσιγγάνων στην εργασία και στην κοινωνία. Στερεότυπα – Προκαταλήψεις – Συμπεριφορές», την οποία διοργάνωσε η Νομαρχία Αθηνών στην Αθήνα,
 - σε συνέδριο με θέμα «Combating discrimination and promoting mutual respect and understanding», το οποίο διοργάνωσε στο Βουκουρέστι ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ),
- σε συνέδριο με θέμα «Equal opportunities for a all-multiple discrimination matters»,

το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Danish Institute for Human Rights στο Έλσινορ της Δανίας,

- σε σεμινάριο με θέμα «Εφαρμογή της Οδηγίας 2000/43», το οποίο διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες.

3.2.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Το 2007 αποτελεί το τρίτο έτος της ενεργού συμμετοχής του Συνηγόρου του Πολίτη στο ευρωπαϊκό δίκτυο Equinet, ένα δίκτυο οριζόντιας σύνδεσης και συντονισμού των επίσημων φορέων για την υλοποίηση των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ και στις υπό ένταξη χώρες. Συγκεκριμένα, η Αρχή διαθέτει ενισχυμένο ρόλο στη δεύτερη τράπεζα του δικτύου, η οποία ασχολείται με την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα μέσα και τις στρατηγικές δράσης που ακολουθούν οι φορείς εφαρμογής των Οδηγιών για την αποτελεσματικότερη και συνολικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, πέραν του χειρισμού ατομικών υποθέσεων. Παράλληλα, το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε αντίστοιχο ενεργό ρόλο και στην τρίτη τράπεζα του δικτύου, η οποία ασχολείται με ζητήματα ερμηνείας που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας σε ατομικές περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης και στοχεύει στην αποτελεσματικότερη κάλυψη ενδεχόμενων νομοθετικών κενών. Εν προκειμένω, επιδιώκεται η διαρκής ανταλλαγή δεδομένων σχετικά με υποθέσεις και καλές πρακτικές χειρισμού τους, μέσω ηλεκτρονικά διακινούμενων ερωτηματολογίων και τακτικών συναντήσεων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει και στην Εθνική Ομάδα Εργασίας του προγράμματος «Για τη διαφορετικότητα. Κατά των διακρίσεων», η οποία ιδρύθηκε το 2005 και αποτελεί πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στον συντονισμό των δράσεων των εθνικών φορέων στους οποίους έχει ανατεθεί αφενός η εποπτεία και η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, και αφετέρου η ενθάρρυνση των οργανώσεων που εκπροσωπούν ευπαθείς ομάδες οι οποίες υφίστανται διακρίσεις, προκειμένου να ενημερωθούν τόσο σχετικά με τις εξελίξεις που έχουν λάβει χώρα στο νομοθετικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων όσο και για την ανάδειξη καλών πρακτικών εφαρμογής.

Κατά το 2007 ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε ακόμη:

- στην ετήσια σύνοδο του ευρωπαϊκού δικτύου Equinet για τις διακρίσεις, η οποία διοργανώθηκε στο Άμστερνταμ,
- σε εκπαιδευτικά σεμινάρια με θέμα «Equal legal training on solving equal treatment/non discrimination cases from a comparative law perspective: solutions from national and european law» και «Promoting equal treatment-training as a tool to promote equality», που διοργανώθηκαν στο Βουκουρέστι και τη Γάνδη, αντίστοιχα,
- σε συνέδριο με θέμα «Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην Κεντρική Ευρώπη», που διοργανώθηκε στο Βουκουρέστι.

4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η τριετής εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης επιτρέπει τη διατύπωση των ακόλουθων παρατηρήσεων και προτάσεων, που στόχο έχουν την αντιμετώπιση των θεσμικών προκλήσεων και την αποσαφήνιση ορισμένων διατάξεων του κανονιστικού πλαισίου:

- Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο σχετικά μικρός αριθμός των αναφορών που υποβλήθη-

καν στον Συνήγορο του Πολίτη υποδηλώνει τη διστακτικότητα των θυμάτων της διακριτικής μεταχείρισης, να δημοσιοποιήσουν την προσβολή που υφίστανται, ιδίως σε ευαίσθητα προσωπικά πεδία, καθώς και τη μειωμένη εμπιστοσύνη τους στους θεσμικούς μηχανισμούς. Το ζητούμενο εν προκειμένω είναι να καλυφθεί το κενό επικοινωνίας των θυμάτων δυσμενούς διακριτικής μεταχείρισης με τους αρμόδιους εκ του νόμου θεσμικούς φορείς προστασίας τους. Το κενό καλούνται να το καλύψουν φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Η ανάληψη θεσμικών πρωτοβουλιών για την τόνωση της ενεργούς συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως μάλιστα στην περιφέρεια, προκειμένου να προωθηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης σε τομείς πέραν της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης, καθίσταται πλέον αναγκαία. Για τον σκοπό αυτόν κρίνεται απαραίτητη η χρηματοδότηση συγκεκριμένων και εστιασμένων δραστηριοτήτων προσέγγισης ή/και υποδοχής, και κοινωνικής και νομικής υποστήριξης των θυμάτων των διακρίσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη, στην προσπάθειά του να συμβάλει στην κινητοποίηση αυτή, δημιούργησε πιλοτικό δίκτυο επικοινωνίας και συντονισμού με περιφερειακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας και της στήριξης των Ρομά (βλ. παραπάνω, ενότητα 3.1).

- Το νεοπαγές θεσμικό πλαίσιο επιφυλάσσει ενεργό και σημαντικό ρόλο στο ΣΕΠΕ. Η νέα αποδεικτική διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του Ν. 3488/2006 είναι σαφές ότι καταλαμβάνει και το ΣΕΠΕ, το οποίο καλείται να επανεξετάσει την προηγούμενη πρακτική του σύμφωνα με την οποία δεν λαμβάνονται υπόψη μαρτυρικές καταθέσεις και αποδεικτικά στοιχεία. Είναι σημαντικό λοιπόν να αξιοποιείται η διάταξη περί ανακατανομής του βάρους απόδειξης, εφόσον βεβαίως κριθεί ότι έχουν συγκεντρωθεί ικανά αποδεικτικά στοιχεία. Αλλά και στην αντίθετη περίπτωση –όταν τα αποδεικτικά στοιχεία θεωρούνται ανεπαρκή– προβλέπεται ρητά από τον οικείο νόμο ότι το ΣΕΠΕ καταλήγει απαραίτητως στη διατύπωση κάποιας κρίσης, αφού διερευνήσει ενδελεχώς τις καταγγελίες που του έχουν υποβληθεί. Στις διατάξεις ωστόσο του Ν. 3488/2006 δεν αποσαφηνίζονται επαρκώς οι διαστάσεις που προσλαμβάνει η πρακτική εφαρμογή της προβλεφθείσας αποδεικτικής διαδικασίας. Ιδίως σε ζητήματα έμμεσης διάκρισης και παρενόχλησης, τα οποία άπτονται πολύ ευαίσθητων πτυχών, η διερεύνηση καθίσταται συνήθως όχι μόνο σύνθετη αλλά και δυσχερής. Ως εκ τούτου, όπως έχει ήδη επισημανθεί κατά την επικοινωνία της Αρχής με το ΣΕΠΕ, είναι απαραίτητες σχετικές εγκύκλιες οδηγίες, προκειμένου οι επιθεωρητές εργασίας να αντιμετωπίσουν τα νέα δεδομένα που δημιουργεί η διεύρυνση του πεδίου της δραστηριότητας τους. Η άποψη αυτή διατυπώθηκε εξάλλου και στην περσινή αντίστοιχη έκθεση (σ. 227, 250). Συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο ενεργοποιούνται οι νέες αρμοδιότητες του ΣΕΠΕ τόσο κατά τη διενέργεια των επιτόπιων ελέγχων στο πεδίο της ιδιωτικής απασχόλησης όσο και κατά την πραγματοποίηση των συμπληρωματικών παρεμβάσεων στα κατά τόπους Τμήματα Κοινωνικών Επιθεωρήσεων Εργασίας, κυρίως σε ζητήματα έμμεσης διάκρισης και παρενόχλησης.